

בענין

קרבן שניתן בצפון

לעילוי נשמת

הר"ר יחזקאל בן הר"ר אליעזר נתן הלוי **לנדאו** ז"ל
נלב"ע כ"ג אדר תשנ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

☆☆☆

קרש שניתן בצפון

א. בתלמוד הירושלמי נדרש הפסוק "וַהֲקִמְתָּ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ" (שמות כו, ל) וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה להינתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום" - ואין לתת קרש שניתן בצפון [שהוא מקום מקודש יותר] בדרום. וצ"ב מה התחדש בדין זה יותר מההלכה ש"מעלין בקודש ואין מורידין".

מהלכה זו נסתעפו בדברי הפוסקים הנדונים הבאים:

ב. דברי מהרי"ל לסמן את קרשי הסוכה כדי לא לשנות מסדר עמידתם בסוכה משנה לשנה, ותמיהת הביכורי יעקב שאין דין זה דומה ל"קרש שניתן בצפון".

ג. חידושו של השל"ה הק' לעשות סימן ["עטרה"] בראש הטלית כדי לא לשנות את מקום הציציות שבצד הראש שזכו להיות למעלה. אולם האר"י ז"ל לא הקפיד בזה. וצ"ב האם דין זה דומה ל"קרש שניתן בצפון" [בירור המנהג לעשות "עטרה" מכסף • לבישת טלית קטן כשהצד הפנימי בחוץ • האם יש חיוב לקשור קודם את הציציות שלפניו • הסרת ציצית מטלית שנקרעה ונתינתה בטלית אחרת].

ד. תפילין "של רבנו תם" שרוצה לעשותם תפילין "של רש"י".

ה. עץ חיים של ספר תורה שניתן בימין ונשבר, ולאחר שתוקן נתקטן - האם מותר ליתנו בצד שמאל.

ו. בית כנסת שהרחיבו את שטחו, ורוצים לשנות את מקום הבימה או ארון הקודש.

ז. כוסות שבפמוטי שבת, האם צריך להקפיד לא להחליפם בכוסות החנוכה.

ח. האם מותר להעביר מזוזה שניתנה בפתח שחיובו במזוזה מדאורייתא לפתח אחר שחיובו מדרבנן • להעביר מפתח חדר שלומדים בו לפתח חדרים אחרים.

ט. שינוי מקום הנחת נרות חנוכה • פתילה שהדליקו בה נר ראשון [שהיא מעיקר הדין] האם צריך להדליק בה את הנר הראשון בכל ימי חנוכה.

י. הוחזק לעשות דבר שבקדושה האם מותר להעבירו מחזקתו על התפקיד.

מסכת שבת

רע"ב: משום רועם, סימן שהיו עושין בקדשי המשכן, מפני שמפרקים אותן ולכשיקומהו לא יחליפו סדר הקרשים. ואחא רבי יוסי למימר דאפילו לא כתב, אלא שרעם שחי רשימות בעלמא לסימן, חייב. ואין הלכה כרבי יוסי:

פני משה

הקדש: והש אומר וכו'. לר' יוסי פריך דקאמר שעל קרשי המסכן יוסי ורשומין ולא כתבו עליהן אזהרות וקראת מצי הכני הכשימים הא עדיין ש' תחום שיעמידו נד הקדש שהיה בחתלה למטה לנד הארץ וקראת ונד שיהיה למטה בחתלה אילו היה חבובות אזהרות היה שמו מלמטן שדין אזהרה ומלמעה כליו והולכין עד כאכשנ ולי

במשנה, בכל לשון חייב. ושואל מהו בכל לשון? ועונה אפי' אלה אלה אפילו אם כתב אלף בעברית ואלפא ביונית, חייב. ולמד זאת ממה שהיו רשמים על הקרשים. ושואל, מה מועיל שעשה סימנים

דמ:

[illegible]

עין משפט
נר מצוה

יד
א מ"י פ"ה ממת
עניים הלכה
טו"ע יו"ד ס' ה
ט"ז

טו
ב מ"י פ"ה מש
הלכה י

מסורת
הש"ס

(א) [ירושלמי] הור
פ"ג הלכה ה
(ב) הוריות יג ע"א
(ג) במדבר רכ"ה פ"ו
(ד) שבת ק"ג ע"ב

תורה אור
השלם

אילין דר' הושעיה דרבר פזי בני משפחת ר' הושעיא ובר פזי הוון
שאלין בשלמה הנשיא היו שואלים בשלום הנשיא בכל יום.
והוון אילין דרבי הושעיה עלין קרמאי ונפקין קרמאי ובני
משפחת ר' הושעיא נכנסו תחילה ויצאו תחילה אילין דרבר
פזי ואיתחזקתגות בנשיאותא הלכו בני משפחת בר פזי והתחתנו עם
הנשיא אתון בעיין מיעול קרמאי רצו להכנס תחילה אשיתאלת
לרבי אימי שאלו את ר' אימי מה לעשות. אמר לו רבי אימי נאמר
והקמט את המשכן במשפטו. וכי יש משפט לעצים. אלא אי
זהו קמט זה להינתן בצפון ינתן בצפון. בדרום ינתן בדרום.
ואם כאן, וכו' בני משפחת ר' הושעיה להכנס תחילה, וכך ישאר הדבר
אלא תרד מכבודה. תרין ררעין הוון בציפורין שתי משפחות הוון

ושאל וְהָשׁ לוֹמַר עֲדִיךָ יֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שָׁמָּה יִתֵּן שְׂבָעָנִים אֶת הַבֶּזֶר הַפְּנִימִי בַּחוּץ, וְשִׁבְחוּךָ וְהִצֵּד הַחֲצוֹנִי בָּנִים. וְעוֹנָה טַעֲמוֹת שְׂחִיזוֹ נִתְּנִים בָּהֶן אֶת הַבְּרִיחִים, וְהֵן הֵיוּ בַּחוּץ הָיוּ מִזְכִּירוֹת. וְשׂוֹאֵל וְהָשׁ לוֹמַר שָׁמָּה יִחְלִיף שְׂמָא יִחְלִיף בֵּין שְׁנֵי הַקְּרָשִׁים שְׂעָלֵיהֶם רָשָׁם אֶת הַסִּמְנִים, שְׂמָא יִתֵּן אֶת הַיְמִנִי לְשִׁמְאֵל וְאֶת הַשְּׂמָאֵל לַיְמִין. וְעוֹנָה אִ"ר אֶקָּא, לִיכְסֹן הָיוּ כְּתוּב עֲלֵיהֶן זֶה הִיָּה סִימֵן. וְשׂוֹאֵל, לְמָה לִּי בֵּל הַסִּמְנִים וַיִּחְלִלֵהוּ! מַה אֵיכְתָּא אִם יִחְלִיף אֶת הַקְּרָשִׁים? וְעוֹנָה אִ"ר אֵימִי לִפִּי שְׂנֹאמֵר (שְׂמֹת כו') וְהִקְמַתְּ אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּמִשְׁפָּטוֹ. וְאֵינְךָ יָכוֹל לִלְמַד כְּפִשְׁטוֹ שְׂחִיזוֹ וְהֵן יֵשׁ מִשְׁפָּט לַעֲצֵים? אֵלָּא הַבּוֹנוֹה לְסֹדֵר יִקְבַּעַה תּוֹרָה אֵי יִתֵּן קֶרֶשׁ שֶׁל הַחֲצִיטָה בְּצִפּוֹן יִתֵּן בְּצִפּוֹן, בְּבֵרוֹם בְּבֵרוֹם וְכִי יִשְׂאֵר לֹכֵל הַעֲמִיטִים שְׂחִיזוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן.

שתי הלחם פרק אחד עשר מנחות

(ה) וְקָם מִשָּׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן
וַיִּמָּן אֶת אֹרְזוֹ וַיִּשֶׂם אֶת
קַרְשָׁיו וַיִּמָּן אֶת כְּרִיתוֹ וַיִּקֶּם
אֶת עַמֻּדָיו: (סוף מ' יח)

(ו) אֶת מִתְחַת וְהִנֵּה אֹתָם
הָאֵלֹהִים בְּנִשְׁתָּתֵם וַיִּשְׁעוּ אֹתָם
וַיִּקְצוּ פְּתִיחִים צָפוֹר לְמִנְחָה כִּי
הִקְרִיבָם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדְּשׁוּ
וַיִּהְיֶה לְאוֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

(סוף מ' יח)

הנהגות הב"ח

[illegible]

מורה ומעבד כולן ראויין לשירות
וגדלה דהיינו כי אלונס כי שמוע
דבסמון דאמר כי כולם היו ממדריס
ותולן דאמר פסון ודרוס נמלא שולמן
נפיון ממורה דהיינו דוקא על פי
נפיון ממדריס פ"י ברייט פון כי ביה
דבסמון דעל של שלמה און יכול לסדר
כיון שרשף השורה קטובה לכולם
נפיון דבוחא הכי קמני השולמן היה
פסון מתני' הכי ודפיס שמוך מן
הקקן שמי' אמות נמורה דברוס
ומנחא דבוחא היה נמון ממורה
חולק חל הכי מתני' הכי ודפיס
מאן קימעא חלפי חל וכולהו שולמי
הכי ודפיס א' אפשר לייצר אחות
ברייחא חל כמ"ד מורינא וינכר
ממחים שמוך מן הקקן היינו מן
הבוחא שמי' ומנחא היה מאן אלא
שדילג הסדר ומנחא ודא דאמרי

סיפא משלים כדשנין לעיל^ט דברשא
די היכל ובסיפא קא משיב נים קדשי
משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה.
הממונה (דף עב:) ונקוטרם פירש
והאם שני הכתובין יבולן הלך ו
ותו ושרבי לוחות מונחין בארון. נפק
יין והלוחות ארכ ששה ורענן ששה
ונמנה הימנה ששה על ששה אי אפשר
פשים לארבעה וארכו של ארון לר"מ
ששים ולר"י יהיה א"ר שטמים וממנה

של משה אלא מה אני מקיים ואת
השלחות (א) אשר עליהם הפנים וזה
אלו השלש שלחות שהיו במקדש (ב) שנים
שהיו בלילה כמפנים לפתח הבית אחד של
כסף ואחד של זהב על של כסף נותן להם
הפנים בבנייתו ועל של זהב בריצתו
(ג) שמעלין בקדש ולא מורדין אחד של זהב
בפנים שעליו וזה הפנים תמיד ומנא לן
דאין מורדין אמר רבי דאמר קרא (ד) ויקם משה
אחריהם ויתן את אדניו ושם את קישיו
ויתן את בריחיו וקם את עמודיו ומנול דמעלין
(ה) אמר רבי אחא רבי יעקב דאמר קרא
מחתות החמאים האלה בנפשותם ועשו אותם
רקיע פחים יצויו למזבח כי הקריבום לפני
ה' ויקדשו וזהו לאות לבני ישראל בתחילה
ושמשי מזבח ועבשיו גופי של מזבח (ו) אשר

נרשא דברייהו מחז' הית
 ח' משיב מי קדשי קדשים
 דקדוש סגד היכל: אמר
 דקדוש דיומא פרח אמר
 העטם שיהי עז הכהנים
 נזר וס': **מלמד** דא
 קמז דנצבא בתורא (דף ה')
 וטוין ג' ואס לז אחז כפס
 לישכן גארון וז אלז וז כ"ד
 חמש עשרה עטפים חסד

ומהלך: לא הרמילי ירה
ובנה ירה בר. שנה אלה
מהם צביונם ממש אלה
אלה לך מערב ורלאו מכון כנע
אחר שכן שמי השורות הרשעה ליה
אלה לך הפסח: כל תלמיד הירושב
יחנך רבו. נתון היינו קי' חרס
של שלמה נתוכן משל משה דים
המקדש היה מאופש ולד מערב
נגביה יורד: ומיתח' ירה¹
פורא: מוצינס לך מזה במקום
נתון: את השלחן. לשון יחיד: על כוץ
היו מפרדיו. פעמים יחיד פעמים
כזה: שנים שדיו באלה מבטרים.
אלל פנה היכל אדל על כק ואחד
על וכו. והיו קרד הכה כק
ובמחנין² שים משום רשעים לכן
בכניוהו: בכניוהו שנתנין לפנה
מכיון אלו עניו ועתידיו לפנה³

ועל של דוב ביצירתו. וסם היה מונע מחייו: "שמעליו בקדוש. כגון כניסתם להכל מקדש על של משה שנתפס וסם ביצירתו מניחו על של וסם: יקם וסםיהם דקן בלשו הקמל דלמי מנייה דקן מורדין ולי נמי דלם ס העמודים והאדנים ש"מ אין מורדין י"א מעיקרם יקם משה אל המזבח שבתחילה פורס היריעה ולא הוציא אלף אלף היריעות בלש עד שהסכים

מסודת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

כ.ו.

עץ משפט
נר מצוה

מח' פייח מהל'
לה הלכה כח טוש"ע
ס"ה קנד סעיף א':

הגהות הב"ח

(b) במשנה לוקחין
מפרים: (ג) רש"י ד"ה

ואלה לפרש הכי כיון שרוב בני אדם
פלא אף על פי שאין נותנים כלום
אותן רבים נעשה חמורה קדושתו
ורש כיון שרבים נותנים בצניו ובשאר
לזכריו ובסמוך נמי דקאמר רב אשי
והדעתא דידן קאמו היינו ממה
שנותנים בו לעשות ראונו:
ואמאי והא דכריבים ניהו.

בני העיר פרק רביעי מגילה

כיון דמעלמא קאתן לך
דגיל'ס ללכא שם
בבגינו מכל מקום כיון דל
וואינן יכולין למוכרו ועוד יש

(ב) יקחו ספרים ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים לא יקחו מאפחות מאפחות לא יקחו חובה חובה לא יקחו

(ב) יקחו ספרים ספרים
מכרו תורה לא יקחו
מספחות מספחות לא

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [מוספחה פרק ב]
 ע"ש, (ב) יומא יב. ב"ק
 פב; (ג) [סוטה מה:];
 (ד) יומא יב. ונחיש גג;
 קיח; (ה) [עיר סוטה לו:];
 (ו) [מוספ' מע"ש פ"א]

לִקְחוּ חֵן בְּעֵינֵי הָאֲדָמָה וְכִמּוּסִים: א'
בְּקֶדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. הוֹסַפְתָּה^א מַעֲלִין
הַמִּשְׁכָּן (שְׁמוֹת ט) כְּלָלָל עָשָׂה וְיִמְשָׁה
מוֹרִידִים דְּכַחֵץ אֶת מַחֲסוֹת הַמַּעֲטָאִים
רְקוּעֵי פָּסִים כְּפִי לְמִזְבֵּחַ כִּי הַקְרִינוֹס
לְפָנֵי ה' וְיִקְדְּשׁוּ וְגו' (מַדְבָּר י"ו)
כִּיֹּן שֶׁהוֹקְדְּשׁוּ הוֹקְדְּשׁוּ^ב עַד כֵּלָּן: וְכֵן
בְּמוֹתֵיהֶן. מְכֹר סְפָרִים וְלִקְחֻ

אֵיחָא בְרִי שְׁמַעוֹן (גליון): ז' ככל הדינא תוספות, ובדפוסים המאוחרים נשתבש כלפנינו ואינו מתוספתא וע"י הערת הגליון באות הבא (דק"ס): ט' [וכן איתא בהריא במנחות צט ע"א ויליף דמעלין מאת מחתות החטאים וכו' ודלא מורידין ליף מוקם משה אח המשכן וכו' וע"ש בפרשיי וצ"ע וכן בשבת כא ע"ב כתב רש"י דה מעלין בקדש ואין מורידין מקראי לפינן לה במנחות פרק שתי הלחם] (גליון): ט' בבתי' ובפרשיי תוספות: י' וצ"ע של

חכמה

(כא) 1. הא דהכא באדני קרשי צפון כתיב
אנינא סף, ולעיל פסוק יז באדני קרשי דרום
כתיב אדני סף, וכן להלן לו, כד, כתיב אדני
סף, אדני סף, כד, אדריסן. וראה ת"ח א"ש העה.
אמר רבי אימי, והקומת א"ש המשתח
במשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא אי הו
זכה להינתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן
בדרום.

3. זה חידוש רבינו שלא נזכר בירושלמי, ונראה שהמקור שצפון קדוש יותר משום דמצאנו ששחיטת ק"ק בצד צפון, וקט"ל בכל מקום, הרי חז"ן דצפון קדוש יותר. ועי' רש"י מנחת כהן, ב ד"ה המכניסין, ותייחסו קצת שם, שם, ומש"ס להלן כט, יא. *נוצ"ב רש"י דבקה"א הכא נזכר הציון על דרום קודם צפון (פסוקים יח"כ), וכן בעשייה (להלן לו, כגכ"ה), עיי"ש. אולם כיו"ב אדנ"ב, משא"כ בקירושין אין להזכיר אפי' צפון, וכלשון הגירסא הירושלמי בנותה 2, משום והיו גויה"כ מדכתי' במשפטו, ורק באדנים ס"ל לרבינו דע"י לא קאי הגויה"כ וא"כ יורה כבעלמל דמעלין בקודש ואין מורידין, וראי ד להכמה [ו].

4. "ומנ"ל דאין מורדיין, אמר רבי דאמר קרא ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו, (וברשב"י, מדרשית וספיה דקרא בלשון הקמה, דאפילו בצחות הלשון אל הורר, ש"מ אין מורדיין, נמי דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאונים ש"מ אין מורדיין לפיכך אל נתעסקו בו אחרים, ליטנא אחרינא מעיקרא ויקם משה את המשכן, דהיינו ירעוהו, שבחתייליה פורס היריעות ולא הוריון בהקמת העמודים והאונים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן).

ו. ואינם דוקא אדניתם פסוק קרי, דהדרום. ויליץ דלחרי ארינו מלמן פסוק קרי, דחתיב ואדניתם כס, ומלמן פסוק כל, אזני כסן.

שמות פרק כו

ואינם רשאים לשנותם לדרום, משום דאין מורידין בקדש, כדילף מ"ויקם את המשכן ואת אדניו" (מנחות זט, א)⁴, אבל בדרום כתיב (פסוק יט) "אדני בסף" משום דרשאי לשנותן לצפון דמעלין בקדש⁵, ורו"ק.

משיך

(כא) **וארבעים אדניהם כסף**. יתכן, דאמר בירושלמי שבת (פסוק יב הלכה ג) דקדש שזכה להנתן בצפון וכו',² ורואים אנו דצפון קדוש יותר מדרום,³ ואדנים שהיו לצפון מוכרחים להיות בצפון

מבד
ש"ש שכתב לבאר כן ו"ל, ר"ל דברי קדשים יליף
אבל גבי אדונים הדין הוא כבעלמא דמעלין בקודש
אדניהם, ועי' בהגהות טוב ירושלים בירושלמי שם
בקודש ואין מורדין, והכי נמי קדושת לפון שמורה
ג"ל חין חימה דלדברא יליפין דגם של דרום אסור
דכל דברי רביו מיייר בנוחא שנאבד חן מהלפון
ש, אך פסם להחליף, נהי דהוי מעלין בקודש לגבי

וְאֵל אֲדֹנָיִם מִקְרָשִׁים וּבִנְיָן, רָאָה יִירוּשָׁלַם שֶׁם בִּקְרָן
הַמְנוּרָה, וּמִשְׁמַע דְּגִל קָרָא שֶׁכֵּל דֵּי שֶׁ לוֹ מַעֲלָה שֶׁאֵין
אֵלֶּף בְּאֲדֹנָיִם כֵּן וְדֹלָה כַּמֶּשֶׁךְ רִבְעִי, אָכֵן דְּבִאֲמָה אֵינוֹ
נִכְסְמוֹ דְּנִרְבָּה מִשְׁחִיטָה קִדְשִׁים, וְהֵסֵם הוּא גִיּוֹהֵ"ב.
וְיִזְוִירוּסָאֵם שְׁלִט"א) פִּרְשָׁמִינוֹ שֶׁהֵיטָ דְּבִרִי רִבְעִי,
מִי שֶׁ מְבֹרָךְ דִּקְרָשׁ זֹכֶה לִימֵן בְּצִפּוֹן יִמֵּן בְּצִפּוֹן
לְשׁוֹת לְצִפּוֹן, וְיִזְוִיר, דָּגֵם בְּצִפּוֹן עֲלָמוֹ אֵין לְשׁוֹת
הַ, וְהֵאֲרָךְ שֶׁ בִּזָּה לְבָרֵךְ דְּבִרִי רִבְעִי, יַעֲוִי"ש. וְעִי'
דִּד' וּזָ"ל, רִבָּה שֶׁל קְרִי'ם בְּאִזְבוֹן) סִי עוֹ, שֶׁגֵּם שֶׁם
שֶׁהֵיטָ לְהַגְדִּיל הוּא (הַמֶּשֶׁךְ) טַעַם, שֶׁהֵיטָ בְּחִזָּה
שֶׁשִּׁיטָה הַמְנוּרָה שֶׁהֵיטָ בְּזֵד יִמֵּין הוּא קְרִי'ים לְהַקְדִּים
וּבִכְנֵה דֹכֻמִּי בַּשֶּׁ"ש, וְהִדְרָבָה גִּל' לְהִיפֵךְ בְּדִיוֹק שֶׁל
ר' חֲשׁוֹב וְיִזְוִיר לְהַחֲלִיף מִצִּפּוֹן לְדִרוֹם מִשּׁוֹם עֲמִלִּין
צִפּוֹן יֵשׁ בִּזָּה שֶׁשִּׁיטָה שֶׁשֶׁ בְּצִדֵּי הַשׁוֹלְחָן וְכו',
וְגַדְמָה"ם אִוִּי"ם סִי כֵּל, אִזָּה כֵּת, מֶשֶׁךְ בִּזָּה, עִי"ש.

[ד] וכן ראיתי להגר"י פראג ז"ל בערותו על מקרא דגם קרש של דרום אינו ראוי להעמידו על דרשאי לשונם לנפון, ולכן כתוב גם אדני כסף שם, שמה על הירושלמי [ו], ק"ל מ"ל מהא דמ איך נעבירו מרום זה, ועי' מג"א סי' ה, ס"ק וי, להעמיד נפון אף דמעלין בקודש, עכ"ל, ואיך לה וקמ"ל דשרי להעביר אדן מהדרום משום מעלין ב הדרום, הרי הוי הורדה לאדן שפנפון, ופשוט.

והנה בעיקר דברי רבינו דפון עדיף מדרום, וכל
העדה דפרש, יתמן נפיון, שסס השולחן, יתמן דרום,
החמירו ומש"כ היו מורידין בקודש להעבירו ללד אחר,
מוכרן כן כפסע הידושלמי, וספיר י"ל דפון מקודש יו
ושו"ר נצרכת שמעון עה"מ (להג"ר ברוך שמע
וכ' סס לתמוה כסס הגה"ה) מנעשנו ז"ל דהא יו
בדרום יתמן בדרום, הרי דהלימוד הוא דגס מדרום
והזוכה להיות ראשון נשאר ראשון והשני שני ואין
כמו"כ בשו"מ אמרי אברהם (להגאון ר' אברהם א
הנבאה שאלת הגה"ה הנ"ל, וכבר אף האמת יורה
נוכר לז חימנה קודם, ובאמת היה קודם הלז דרום
בכלל המורה שמקדימין יתמן מחילה בדאי' כנמסות
אלתייהם של הנפיון, אע"פ שהיה מן הדין שזל דרום
בקודש, אעפ"כ המורה הקפידה ע"י שאל לשנוח כי
עיי"ש מש"כ עוד כזה. והלום ראיתי בשו"מ שרידי

תִּיפּוּק
לִיה

ש"ת

חלק ב - סימן קו

תשבי

סימן ערא

שאלת ראובן הקדיש ספר תורה לזית הכנסת, ונהגו זמן מרובה לקרוב צו כשאר הספרים שהיו צדית הכנסת מדי שנת בשנתו אחר שהונה על ידי מומחה. ועמה קס אחד מהקהל, והוא מעבד על ידס. ושאלתם אם הרשות בידו או לא.

תשובה מן הדין אין לו לעבד צוה, כיון שנהגו להוציא וזכה לטול משמרתו כשאר הספרים. וזה דין תורה, כדאמרין בירושלמי דהוריות' ונפרק הנונה', והקמות את המשכן כמשפטו', וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה לינתן נצפון ינתן נצפון לעולם, וכן בדרום ינתן נצפון לעולם, ולפיכך היו רשמי הקרשים כדי שלא יחלפו. ומכאן למדנו' שהכתיבה בשנת היא אז מלאכה, לפי שהיתה נמשכן. והוא הדין צוה, שכיון שזכה שיקראו צו כשאר הספרים, וזה צו מן הדין לעולם. וכן מי שהחזיק לפלות עשית צדית הכנסת אין לסלקו מחזקתו מטעם הזה'.

וגם יש לחוש לפגמו של ספר תורה, שאם לא יקראו צו יאמרו שהוא פסול, ואסור. וכדאמרין בפרק צא לו כהן גדול' והציאו הרי"ף ו"ל בפרק צמח דמגילה'.

שנית שאף אם לא היה מהר"ר יוחנן צא בטענת אביו, והיה ראוי מהר"ר ישעיה להיות קודם להחמנות. מ"מ כיון שכבר היה נהג בשכררה ההיא שקבלה מעצמו והחזיק בה וזה צוה, מדגריסין בירושלמי דהוריות' ד' הושיע וד' צו פזי הוי עלין ושאלין בשלמיה דנשיא כל יומא והוא אלן ד' הושיע עלין קדמאי ונפקין קדמאי אולין אנון דבר פזי ואתחנתון בנשיאותא אמון בעיין מיעל קדמאי. אמון ושאלון ל' אמי, אמר להון ר' אמי והקמות את המשכן כמשפטו', וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה לינתן נצפון ינתן נצפון בדרום, ומו אמרינן' 93 מרחין ורעייתא נצפרי בולטיא וסגניא והוון בולטיא אולין ושאלין בשלמא דנשיא כל יום ועלין קדמאי והוון סגניא עיילין ונפקין בתריהון אולין סגניא וזכו באורייתא ואמו למיעל קדמאי בולטיא אמשאל לרנן על רבי ודרשה צי מדרשא אפילו ממזר מ"מ קודם לכ"ג עם הארץ' 93. שמעיין מיהא שמי שהחזיק אפילו מעצמו באצו שררה, או דין קדימה, אין נטלין אותה ממנו לתת לאחר גדול ממנו, מכיון שכבר וזה צוה. אלא א"כ הוא עם הארץ' והאחר מ"מ. אבל כל שהחזיק צוה מ"מ אין מסלקין אותו אע"פ שהצא לנטלה גדול ממנו' 93.

סע' כה ובמג"א שם ס"ק לג. 92 פ"ג ה"ה (יט, ב), וכ"ה בירושלמי שבת פ"ב ה"ג. רע"י שו"ת בני אהרן (לפא) ס"ק ד. 93 שמות כו, ל. 93א בירושלמי שם. 93 מאמרי הירושלמי המועתקים כאן, נוסחם שונה מהנוסח שלפנינו, אבל הענין הוא אחד. 93 ע"י שו"ת לב חיים אור"ח סי' קיג שהביא כיו"ב משר"ת מהר"ק שורש קיג. ובשו"ת בני שלמה ח"ב אור"ח סי' ח הוסיף דכן מוכח מיומא יב וע"ש מה שדן בדברי רבינו כאן. וע"י ח"י רע"א אור"ח סי' קנג.

קו. 1 פ"ג סוף ה"ה. 2 שבת פ"ב ה"ג. 3 שמות כו, ל. 4 בירושלמי שבת שם. 5 צ"ע מ"ש מערכין ו, ב, ישראל שהתנדב מטרה לבית הכנסת מותר לשנותה לדבר מצוה. ואולי כאן מדובר בחזקת האיש לקיים את המצווה, שאין לסלקו, ולא בעששית עצמה. אך זה אינו דומה לקרש שזכה בצפון וכו'. וצ"ע. 6 יומא ע, א. 7 יד, א.

מנהגים

הלכות מוכה - סימן ו

ספר מהרי"ל

הרוח. והיריעות אין יכולין להתיר הרחקת הדפין ביותר מג' טפחים' 10. אמר מהרי"ל סג"ל שראה שרבו מהר"ש היה מסמן הדפין' למחיצת הסוכה אב"ג, כדי לראות סדר עמידתם' שלא לשנותם משנה לשנה' 11.

לנד רק פחות מג' טפחים' 11. י. המיוחדין לעשות צדן דופי סוכתו משנה לשנה... (1). יא. כל דופן ודופן (ג). יב. הוספה: וכן הוא היה נוהג אחריו — למיטב מזה' 12 — (1).

יעקב

או"ח - סימן תר"ל ס"ק מז

ביכורי

בדין המחיצות במהרי"ל (הל' סוכות סוף אות ו' הובא בא"ד אות י"ז) כתב שהמהר"ש היה מסמן מחיצות הסוכה כדי לראות סדר עמידתן שלא ישנה משנה לשנה, וכן הוא בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לקרשים, אלא קרש שזכה ליתן בצפון ינתן לעולם בצפון, ע"ש. והפוסקים לא הביאוהו. גם לא ראיתי מי שחש לזה. ובאו"ח סי' ח' לענין ציצית הביא המג"א (ס"ק ו) בשם של"ה שיש שנהגו לעשות סימן בטלית, שאותן ציצית שהם לפניו יהיו לעולם כן, מטעם הירושלמי הנ"ל. אבל בשם הכתבים כתב, שהאר"י ז"ל לא הקפיד על זה.

ולפענ"ד נראה שאינו דומה כלל להירושלמי, דבשלמא שם לצפון יש קדושה יותר, שקדשי קדשים נשחטין בצפון דווקא (ובחים מז, א), ושולחן בצפון (מנחות פו, ב), וכן לדרום יש קדושה שמורה בדרום (שם) לכן אין מורידין מקדושה. אבל בציצית וברוחות הסוכה שאין קדושה לאחת יותר מלחברתה, לכן אין מקפידין לסמן.

או"ח סימן תר"ל - ביאור הלכה סעיף ה

או"ח - סימן תר"ל - באר היטב ס"ק ו

אבל בענינו דקרא לן דשעיר סכה הוא רק ו' טפחים צדן עיין: * לעשות מחצות שלמות. צדן כקרא היטב מה שהביא בשם מהר"ש, עיין בבבלי' יעקב שקבב שלא ראה מי שחש לזה, ומפקפק על ראיתו ממשכן. עין שם: * נצץ ארבעה קנדיסין וכו' פסולת. עין במשנה בירידה. והנה בגמרא

ואפלו מנהגא ליכא. כתב מהרי"ל: מהר"ש היה מסמן למחצות הסכה כדי לראות סדר עמידתן שלא ישנה משנה לשנה, וכן הוא בירושלמי והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לקרשים, אלא קרש שזכה ליתן לעולם בצפון (1) גור אסיק. פרוש,

מסכת חולין

עמוד האמת

של"ה הקדוש

ינתן בדרום, לפיכך דושמין עליהם שלא יחליפו וכו'. וכעין זה מצאתי במהרי"ל בהלכות סכה איך שראו שרבו מהר"ש היה מסמן הדפין למחצת הסכה א"י בי ג', כדי לראות סדר עמידתן שלא לשנותן משנה לשנה, עכ"ל (עמק ברכה).

ראמרין בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) והביאו ר"ן במסכת שקת פ"ק הבונה (קג א), גבי מה שאמרין חכמי המשנה ז"ל (שם) שכותבין קרשי המשכן לידע איתיהו בן זוגו. זה לשונו שם, אמר רבי אמי, 'הקמת את המשכן כמשפטו' (שמות כו, ל), וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה ליתן בצפון ינתן בצפון לעולם, וכן בדרום

כא. בענין הנחת הטלית, ראוי שאותן ציציות שקבאו ראשונה בצד ראש שיהיו לעולם לצד הראש, כיון שזכו להיות למעלה אין ראוי שירדו ממעלתן. ועל כן נוהגים לעשות עטרת תפארת להכיר שהוא חלק הראש' 10, שלא יחליפנו ולא ימיר אותו עליונים למטה ותחתונים למעלה. וראיה לדבר ממאי

(אחר זה ראיתי בבכורי יעקב בסימן תר"ל (שצוין במהל' שם) שחילק כדברינו דביהמ"ק שאני, אמנם הוא לא חילק בין ציצית לסוכה, וע"כ הסתירה הנ"ל בענין עומדת, ולדברינו נתיישב). וראה בבית שערים אור"ח סימן ט'.

שלא חיישינן לרבו המהרי"ל בסוכה. ולכאורה זה סתירה לדבריו בסימן ח' שפסק כדברינו בטלית. ואולי יש לחלק דכשיש באמת ערופות למקום מסוים, כגון בראש שהוא תשוב עפי, או בבית המ"ק ריש ערופה לצד צפון ששם השולחן ולצד דרום ששם המנוחה, צריך להקפיד, אבל בסוכה י"ל דאין חשיבות לצד אחד יותר מהשני.

יו. רבינו מביא סמן לדבריו שיש לעשות עטרה בציצית, בכרי שלא להחליף הצד שזכה בשל ראש, מדברי המהרי"ל שכתב כן ברפנות הסוכה. ולפי"ז נראה דלדעת רבינו ראוי לעשות כן גם בסוכה, ואכן גם במסכת סוכה (אות ז) מביא רבינו דברי המהרי"ל אלו. ויציין שהמשנ"ב בסימן תר"ל (בביה"ל ר"ה לעשות) כתב

ג תרומת הדשן
ומהרי"ק קמט והאגור
ומהרי"א ד שם
בקעל העטור וברוקת

לבישה: ד (ט) ציציות. (יד) נהגו לעשוה עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן ציצית שלפניו יהיו לעולם לפניו, כמו שקמו תחיל: קרש שזכה

(7) מִגֵּן אֲבִרָהִם:

עברון

לבש הטלית כשהצד התחתון למעלה או טלית
ו"ט"ק שלבשו הפוך, כשהצד הפנימי לחוץ,
אינ¹²⁵ חוזר מברך כשלבשו כהוגן, וכמו"כ אם
שם ליבו לכן כשהוא באמצע שמונה עשרה
ימתין¹²⁶ עד שגומר להתפלל ואח"כ יסדרו כהוגן.
וכמו"כ אין הקפידא אמורה אלא באותו טלית,
אבל אם מסיר הציצית ומטילם בטלית אחר
אין¹²⁷ צריך להקפיד שהציצית שלפניו יהיו
גם עכשיו קצרים, ואף באותו טלית ו"ט"ק אם
מתחמת¹²⁸ לפניו או מחמת¹²⁹ וויפ' עדיף
להפכו עליון לתחתון או פנים לחוץ ליכא חששא.

ח'ב ס' י' 121. ובענין עטרה מכסף - עיין בארצות החיים להמלבים ס' זו ד'ש הנמנעים מכן שלש יהא נראה אילוה הלטית עיקר לראש ופטור מצניצת, וכבר הקדימו הלבש ס' י' סעי' י', וכן הוא בערה'ש סעי' י' אמנם כבר דחה בדרהם במשנ' ס' י' סקל'ג בשם עולת תמיד, ובשרית אג'מ ח'ה ס' כ' ש' מהנה העולם ל' לחוש לדבר כלל, ובנפש חיה להגדיר מנגוליות) הכא מביא סימוכן מדברי הוה'ק (פ' פנחס ירל) 'דיאדי' דוקאג וכנפי מצוה בולת מוחזבת, ויש יחידים מנחמים כצעת הארצות החיים להניח עטרה גם באמצע אורך הלטית דבזה מגלה דעתו דלאו עיקרה לראש עבדיא, ויש מנהגים שאינם עושים כל עטרה לטלית ואף לא מבר, וכי' בס' אמרי פנחס קאריץ, וכן נהג אא'ז וצ'ל בימות החול, ובלקט הקמח החדש סקי' מוזיר את אלו המנחים בלטיות עטרה קלועה שיקונוה אצל אדם נאמן בלא יתיה חשש שהפוך בחותי פשתן והלטית מצמר, ובשרית טוב טעם דעת ח'ג ס' קכ'ג שאם אמר העטרה על בד משי ואת הדב משי תופר לטלית ליכא משום כלאים. 122. ע"י פתח בית הצואר, מאו הפרענועלך שעושים אותם רק בצד הקדמי, וכן הדב התפור בארבע כנפות הטיק. 123. הנה, מדברי המחצה'ש סקי' עלה הבריד להחריא לענין זה דאף על שלשה ליכא חשש, אמנם בדברי הערה'ש יש שמע החמיר, ויש שיח הלכה הכא נן בזה, ומביא בשם הגרש'ז אייערנאג צ'ל שכן ליוהר בכך, ויש להוסיף בדל שכן לאלו הנזהגים בשם נקבים בלטית קטן, שאם ילשבונו הפוך נמצא הצורך לצד פנים, וע"ע לקמן ס' י'א אות כ"א. 124. וכדכתב המג"א והמשנ'ב שהאר"ז ל' לא הקפיד על כך כלל, ובשרית מהר"י אסאד ח'א ס' ג' ושית מהרש"ם ח'ב ס' ל'ש' הדיינו טעמא משום רמעי'ק בקדוש ואין מורידין הוא בתשמישי קדושה ולא בתשמישי מצוה. 125. חסד לאלפים סק'קא, מאסף לכל המלחות סק'קא, שרית כחש ח'ה ס' ג' 126. מעורר שנינים ס' כ'ז אות י"ה, ובמאסף (שם) שנכון לסדר ל'ש' להאדיריו הפוך, שהוא בכלל המלביש חלוקו הפוך (לדעל ס' ב' אות ד'). 127. תורת חיים סופר סקי' שכשמתירן מהבגד נפסק מצותן ועושה בהם מצוה חדשה, הליכות שלמה פ"ג אות ו', ובנפש חיה הכא מסתפק בזה. וישל'ע'ע מ' מחורים אלתו בגד שהוריד, דאפשר דבזה דמי ממש לקרש' משנכן וצ"ע. 128. משנ'ב ס' י' סקל'ג בשם א"ר, וזיה למעשה בשרית מהר"ם שיק א"ל ס' ע"ה ושית מנח'ס ח'ג ס' קמיד. 129. שרית אג'מ א"ר ח'ב ס' מ"ו. 130. אבודרהם (תפלות ח"א ש"ב ג') עפ"י הנהג'ה פ"א דפסחים

יֵשׁ שִׁמְכִּפְרִים שֶׁחִצִּיצַת שֶׁהֵם לִפְנֵי לֹא יִהְיוּ
לְעוֹלָם לֵאחֲרָיו. וְהִינּוּ דַעֲיֵקֶר מִצוֹת
צִיצִית הוּא שִׁיְהִי שְׁנֵי צִיצִית לִפְנֵי וְשׁוּמִם
לֵאחֲרָיו כְּדִי שִׁיְהִי מִסּוּבָב בְּמִצּוֹת (נִזְרָה), וְנִרְאֶה
זֶהוּן לְעִיכּוּבָה, דְּהֵא 'עַל אַרְבַּע כְּנֻפּוֹת כְּסוּתוֹךְ'
כְּתִיב (דְּמִסֵּר כִּנֵּי יֵרֵ), וְהַכְּנֻפּוֹת שֶׁחֵתִּים לִפְנֵיהֶם
וְשׁוּמִים מִלְּפָנֵיהֶם שָׂאוֹת, וְלֹהוּ יֵשׁ מְקַפְּרִים שָׂאוֹת
שֶׁלִּפְנֵי לֹא יִהְיוּ לְעוֹלָם לֵאחֲרָיו, מִשּׁוּם דִּלְפִּנִּי
הָיָה יוֹתֵר חֲשִׁיבוֹת, וְזֶהוּ כַּעֲנִין מַעֲלִין בְּקִדְשׁ וְלֹא
מִזְרִיחִין, וְלִכֵּן מִנִּיחִין חֲתִיכַת מִשִּׁי אוֹ שֶׂאֵר דָּבָר
עַל הַטְּלִית לְצַד מַעְלָה. וְאֶצְלֵינוּ עוֹשִׂים זֶה
שְׁתּוּפְרִים חֲתִיכָה תַּחַת רֹאשׁ הַטְּלִית שֶׁלֹּא
יִתְקַלֵּק מִלְּפָנֵי הַזִּיעָה, וּמִמִּילָא שִׁישׁ הֵיכֵר צַד
מַעְלָה וְצַד מַטָּה. וְנִרְאֶה שֶׁבּוֹמֵן הַקֶּדֶמֶן לֹא עָשׂוּ
כֵן, שְׁהָיָה כְּתוּב עַל הָאֲרִיזָ'ל (מִנְגַּל קָקִיץ) שֶׁלֹּא
הִיָּה מְקַפֵּיד לְשׁוּם הַטְּלִית תָּמִיד לְצַד אַחֵד.
כְּלוּמֵר לִפְעָמִים הִיָּה צַד פָּנִים צַד זֶה לְדִלְפָּעִים
הַצֵּד הָאֲחֵר, וְאֵם הִיָּה אֶצְלוֹ חֲתִיכָה תְּפוּרָה תַּחַת
רֹאשׁ הַטְּלִית לֹא הִיָּה בִּאֲפֶשְׁרוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׁהָיָה
הִיָּה חֲתִיכָה הַתְּפוּרָה לְצַד חוּץ. וְיֵשׁ שֶׁכְּתוּב
שֶׁגַם עַל צַד מַעְלָה וּמַטָּה לֹא הִיָּה מְקַפֵּיד,
וּמִמִּילָא דִּלְפָּעִים הַשְּׁלִפְנִי הִיָּה שֶׁל אַחֲרָיו נָסַט
נָסַט מִזּוּמָן. וְיֵשׁ נִסָּט לְשׁוּם צַד יָמִין הַטְּלִית
עַל כִּתָּף הַשְּׂמָאלִי נָסַט כְּדִי שִׁיְהִי מִסּוּבָב יְפֵה,
וְאִין הַמְנַהֵג כֵּן. וְגַם יֵשׁ שְׁעוֹשִׂים עֲטָרָה שֶׁל
כֶּסֶף בְּרֹאשׁ הַטְּלִית הַמוֹנֵחַ עַל הָרֹאשׁ, וְאִינוּ
כְּדָאִי, דְּבוּה נִרְאֶה דְּהַעֲיֵקֶר הוּא מֵה שַׁעַל הָרֹאשׁ,
וּבִאֲמַת הַעֲיֵקֶר הוּא מֵה שַׁעַל הַגּוּף, וְלִכֵּן יֵשׁ
נוֹהֲגִים מִטַּעַם זֶה לְשׁוּם גַּם עֲטָרָה שֶׁל כֶּסֶף
בִּאֲמַעַץ הַטְּלִית נַעֲיִין בְּאֵלּוֹת הַחִסִּים (פִּי), אֲבָל גַּם
זֶה אִינוּ כְּדָאִי וְרַבִּים וְגִדּוּלִים מוֹנְעִים אֶת עַצְמָם
מִזֶּה, וְכֵן נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּהַטְּלִית רֶק
צִמְר, וְמֵה לִכְסֵף וְזֶהוּ בְּטָלִית. וְאִיִּזְכִּירָנָּה וְהֵיָּה לֹא
עָשָׂה כֵּן דְּלֵאִי לֹא הִיָּה אֲפֶשֶׁר לִפְסוֹ:

מדר"ם

כתב משום דשלחן בלפון וממרה בדרום - וק"ק שמיטתן בלפון .
 ולפי"ו י"ל דווקא הכא י"ס קפידה מפניו לדרום . אבל לענין תורת ה'
 תמימה והמחובר לימין מחובר לכל . וכן השמאלו מחובר לכל המורה
 וכך תיקונו ואין קפידה . ויש קלה ראי' ממ"ס המהר"ש בסי' א' קט"ו
 דאם הפירוש בכתב ה'הר"י שאל ה' מקפיד להפוך החילון לפנימי
 ראי' ראי' ע"ד הכל"ה . וחמאי אחי' אם במכס חילון לפנימי . במכס
 שמאלו לימין . וימין לשמאלו . וע"כ דאין קפידה . וכן כ' הדי'
 בנ"י"ה סי' ל"ג שאם בקרע מה שמכסב בראש יתפזר ויתפזבו למדן
 המעבדנתא . וא"כ ב"א של שמאלו לימין או היפוך אל"ל וודאי ש"אין
 קפידה לון מוכיח בלחורה ממה שספלי' הכנ"ס בסנימן מ"ב קט"ג א'
 רשאי לקשור חלק הנקרע למעלה . ומשמע להפוך עליון לתחתון אין
 קפידה . וכן פסק שם בנ"י"ר בשם זקינו וע"כ כיון דשאר בלחות
 חתיכה עומד אין קפידה וא"כ ה"נ כיון דנתקשרו ונתחברו העמודים
 לתורה הם חלק אחד ואין קפידה . מיהו גוף הפוך של תפילין הכול
 קפידה לי דכרי' בירושלמי ה"גל מבורר דאסור להפוך בקרשים וכו'
 פשוט יותר ממה דאסור לשנות מפניו לדרום . ובבאמת דברי הירושלמי
 כ"ס תמוהים דמאי קשוי ל"י למה יתפוך ה"א חתיכה שתי ידות לכל קרע
 גדל התחתון ואפשר שז"ב בלחמה תירץ הירושלמי . אבל הקרבן עדה ה'
 פירש כן ופי"ס א"י א"ר יתיר זה תפילין . מיהו כ"ס בשערי תשובה
 מספק עליו שם ולא התיר אלא ב"א חתי' אפשר בענין אחר עיי"ש .
 מכל מקום בידן שלנו משמאלו לימין נראה דשרי מטעמים ה"גל .
 וגם בעליה אם דל העניון בקרע ואין ראוי להניחו על ראשו
 התיר בנ"י"ר סי' י"ד ק"ק י"ד להפוך עיי"ש וה"ה הכא כן נראה
 לפעמי' :

עוד שאל כס"ת שנשבר הפך חיים של ימין ולאחר התיקון נתקן
ואין אפשר ליתנו עוד כימין אי רשאי להחליף של ימין
לשמאל ושמאל לימין אי ים לדרום זה למ"ש כנסיקתא על והקימות
אח המשכן כמשפטו קדש שזכה להתן כלפון לא ינתן בדרום עכ"ל
הנה בזהת דין דקדשים הכ"ל יליף המנ"ח בשם כדור בל"ח
ס' סק"ו לנתיב עולית ואצי"ג דבס רב תשמישי מזה דמקרא מ"ב בשפת
מזותו דחייבין עליהן שלא לבנותו כמבואר בל"ח ס' כי"א ס"ל דדינו
כתשמיש קדוש כדיליף הירושלמי בשבת פ' ה' הובנה ה"ג גם לענין
שאר מילי דכבוד דלחץ לבנות . ואיכ"ב כ"ש בנמודי עין חירי שסם תשמישי
גזרי הקדושה דנוכל ללמוד מקדשים דלחץ לשנות . וכן בריש ספר
דפי העיר קא מצע"ל ל"י שרי בשווין לתכור זה כדי לקנות אחר
ופסקו ביוד"ס ע"ר להחמיר . מכל מקום נראה לפעידו צידדו
הי"ל להחמיר . דכבר מבואר בירושלמי פ' ה' הובנה ה"ג בנשתנה הענין
אין כהן חזקה . ובמנ"ח ס' ק"ג ס"ק ה"ט ובס"ז שס"ז סק"ז דאם
י' טעם גדול לשנות משכן . והירושלמי דיימה דין זה לשנות דאם
מעלות לקדשים ותו דהרי פסק הרמב"ם כ"ה מכל מקדש ר"ג
דכלי שרת שיקרב מתיבין אחרו . ואצי"ג דנתחשב פריס לחזון וסתם
דמשמע אפילו בכלי יבש דפסק שם דין ה"ט דמוכו דווקא נתקדש
ובירושלמי שם אמר בקדשים דלחץ רשאי להפוך חזון לפריס . ועי"ב
כיוז דלדורך תיקונו . ואי אפשר להניחו כמו שהי' . רשאי לשנות .
ואי"ב הימין שנתקלקל רשאי לשנות . ועל של שמאל ליתן לימין נראה
דמעלייתא הוא ורשאי לשנות :

באמת מהאי דין דקדשים שאין לשנות מפיו לדרוס וראה דגם משמאל ל'ימין יש קפידא מיהו הקרבן עדה בירושלמי שם

חתם

או"ח - סימן כח

סופר

שיל"ת, פ"ב יום ג' ז' אדר תק"צ לפ"ק.
שלום וכ"ט ל"ג הרב הגאון המפורסם המופלג החרוץ
ושנון כש"ת מו"ה משה פערלם נ"י אב"ד דק"ק
א"ש יע"א:

יקרתו הגיעני, וע"ד בהכ"נ ישנה שסתרו אנשי
הקהל קדש והרחיבו בנ"י החדשה לרומם
בית אלקינו ורוצים להעמיד הבימה שקורים בתורה
בסוף בהכ"נ סמוך לארון הקודש ולא באמצע כמו
שהיה מקדמת דנא באמנם שיהיה נוי והרוחה יותר
בבהכ"נ מאשר תעמוד באמצע, ונפשו היפה בשאלתו
אי שפיר דמי לשנויי או לא:

תשובה

לפני פר"מ נגלו תעלומות ולא צריך ליעץ במכתיר
ויפה כ' דברמב"ם [ה' תפלה פ"א ה"ג]
מפרש בונין תיבה באמצע בהכ"נ כדי שישמעו כולם
בשוה וכ"כ טור ורמ"א בהג"ה ש"ע סס"י ק"ן וכל
המשנה ידו על התחתונה. האמנם בכ"מ כ' ללמוד
זכות על איזה מקומות בארצותם שבנו הבימה בסוף
בהכ"נ, וכ' דהם ס"ל דוקא בזמנם שהיה רוב העם
ולא שמעו קול הקורא כי אם מהאמצע אבל בעו"ה
בקהלות קטנות ואנשים בהם מעט ישמעו גם מהבימה
שבסוף בהכ"נ ע"ש, והנה לא הראה כ"מ מקום
מנ"ל להפוסקים שתעמוד הבימה באמצע בהכ"נ
והוא ש"ס ערוך בסוכה נ"א ע"ב באנשי אלכסנדריא,
ויפה כ' הרב כ"מ ללמוד זכות על איזה קהלות
הנוהגים נגד הש"ס, אבל נ"ל שנשתבשו הקהלות
במ"כ אדרכא ק"ו השתא ומה אלכסנדריא שבכל
זאת לא שמעו כל הקהל שהצריכו להניף בסודרים
ואפ"ה העמידו באמצע ולא בסוף, אע"ג שככה ה' י
יכולים לראות הנפת סודר מהסוף כמו מהאמצע ואם
לא די בסודר א' יעמידו שנים, אע"כ לא שפיר דמי
למיעבר הכי, ומסברא אומר כיון שאנו מחזיקים

הבימה שבה קורין פ' הקרבנות כמו מזבח שמפני
כן מסבכים הבימה בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח,
ואותו המזבח שעמד בהיכל לפני ארון הקודש שהוא
מזבח מקטר קטרת היה עומד באמצע הבית מכון
בין מגורה לשולחן וכפירש"י בפ' תרומה [כ"ו
ל"ה] וכמבואר בש"ס [יומא ל"ג ע"ב] ורמב"ם [ה'
בית הבחירה פ"א ה"ז], ויען הבימה שלנו עומדת
בפנים כמזבח הפנימי ע"כ ראוי להעמידו באמצע
בהכ"נ לדמותו לבהמ"ק בכל האפשרי ואין לשנות
במקדש מעט שלנו:

ועוד נ"ל דאפילו להכ"מ באותן הקהלות היינו
לבנות בהכ"נ חדשה במקום שלא ה' בהכ"נ
מעולם אבל אחר שבנו במקום בהכ"נ הישנה אין
לשנות, דהרי איתא בפסיקתא א' והקמות את המשכן
כמשפטו אשר הראת בהר וכי יש משפט לקרשים
אלא קרש שזכה להנתן בצפון לא ישתנה לתנו
לדרום, ומכאן פסק מהר"ל ללמוד מזה לנסרים
שעושים מהם סוכת מצוה ג', ונ"ל אע"פ שמוסיפים
על העיר ועל העזרות [כשבעות י"ד ע"א] וממילא
ישתנו הענינים מ"מ לא ישתנה הניתן בצפון לתנו
בדרום והניתן באמצע להסיע ממקום, שהרי בית
שני היה גדול מבית ראשון [כב"ב ג' ע"א] ואפ"ה
לא נשתנו העמדת הכלים מזבח ומגורה ושולחן לא
נשתנו מן האמצע, אע"פ לפי ערך הבנין של עכשיו
יהיה האמצע להלוא מהאמצע שהיה בבהכ"נ הישנה
מ"מ אותו בהכ"נ זכה להיות בימה שלה באמצע
כמו קרש שזכה בדרום וכו', והכלל החדש אסור מן
התורה בכל מקום ופר"מ מקומו מוזכר לו לטובה
למחות בחזקת יד להעמיד הרביר על מכונו וגם כל
העם הזה על מקומו יבוא בשלום:

ואחתום בברכה א"נ דש"ת:

משה"ק סופר מפפד"מ

אגרות

או"ח חלק ב - סימן מז

משה

ברוצים לשנות מקום הארון הקודש

נקרע ממש שאין ראוי ללבישה אלא שאינו נוי
כ"כ כשיהיה צד הקרוע למעלה או אף כשיחנקנו
בטלאי אינו נוי כ"כ למעלה רשאי לשנות ולכן גם
הכא כיון שיש צורך בזה אף רק צורך נוי בעלמא
נמי רשאי.

וטוב להחמיר בשכיל זה למכור המקום לאלו
הרוצים שיהיה המקום פנוי או לאלו הרוצים לשבת
שם דאף שזכה המקום שיהיה עליו הארון לא עדיף
מעצם ביהכ"נ שזכה שיהיה שם ביהכ"נ איכא בו גם
טעם זה ומ"מ נמכר ונתחללה קדושתו על המעות
אלמא דמועיל החלול והמכירה על המעות גם שלא
ליאסר מדיון זה דוכה, לכן גם הכא יכולין למכור
ע"פ זמ"ה שהם הגבאים ואף בלא מעמד כל בני
הכנסת. והמעות יש לסמוך בזה שהוא רק לחומרא
בעלמא אהי שמתירין כסיומן קניג סעיף ד' שמתר
להשתמש בהם גם לקדושה אחרת כיוצא בה שהוא
לצורך תיקון ביהכ"נ שהוא אף לצורך תיקון מקום
החדש להתארך, ואם צריכין גם לקדושה יתירתא כמו
לתקן הארון גופיה ולתקן ס"ת, טוב יותר לעשות
זה בדמים אלו מצד מהיות טוב להחמיר גם בזה
כחש אוסרין לקדושה כיוצא בה.

יידרו מוקירו ומברכו בחג כשר ושמן.

משה פיינשטיין

עליו בלא מטפחת ולכן בכסא לא אמר הש"ע האע"פ
צ"י"ש, מ"מ ודאי גם לירידה אין מקום הארון תשמיש
קדושה אלא תשמיש דתשמיש והארון הוא רק תשמיש
קדושה אף שחמור לענין שאף שלעולם אין מניחין
בלא תיק הוא תשמיש קדושה משום דבתוכו הוא
אבל מ"מ רק תשמיש קדושה הוא ולא קדושה עצמה
וכמפורש בהג"ר, וא"כ הוי הקרקע שעומד עליה
הארון תשמיש דתשמיש שאין עליו אלא קדושת
ביהכ"נ דעל הקרקע הא ליכא מעלה דבתוכו.

ח' סוכה ותרין

עכ"פ איך שניבא בטעם קדושת המקום של בית
הכנסת אין זה במקום הארון ששם הארון אין בו
קדושת הארון אלא קדושת ביהכ"נ וליכא בזה משום
שינוי קדושה וא"כ אף בלא מכירה דזמ"ה במעמד
אנשי העיר היו רשאים לשנות, אך שיש מקום לאסור
אף בלא שינוי קדושה מהא קדוש שזכה להנתן
בצפת לעולם בצפת שהביא המג"א סימן ח' סק"ו
שאף שהקדושה לכל הרחוקות היתה שוה מ"מ היה
אסור לשנות, וא"כ ה"נ אולי אותו המקום שזכה
שיהיה עליו הארון יש להיות עליו לעולם, אבל
כיון שיש צורך בזה כמו להגדיל ביהכ"נ או אפילו
לנוי בעלמא מסתבר שיש להתיר, דהא אף להמקפידין
בטלית שיהיה תמיד צד שהיה למעלה למעלה, מודים
שאם נקרע למעלה וירצה להפוך ממטה למעלה מותר
כדאיתא בסודר הגר"י יעב"ץ, וששם שהוא אף בלא

הנה דבר שרוצים לבנות את ארון הקדש בתוך
הכותל באופן שכותל המזרח יהיה שוה ונמצא
שם המקום הארון שהיה עומד שם עד עתה ישראל חלק
מבית הכנסת, שפיר כתב כתר"ה דאף מקום הארון
הוא רק בקדושת ביהכ"נ וממילא אין בהמקום שום
הוראה מקדושה בזה שיסירו משם הארון, ואף ששם
ביהכ"נ יש בו קדושה דביהכ"נ כמפורש במגילה
דף כ"ו בתילא דבי כנישתא ואיפסק כן בסיומן קניא
סעיף י', ואף בבתי כנסיות שמכסין ברצפת של
קרשים נמי אסור אף המקום דלא מצינו חלוק בזה
וא"כ במקום ארון הי"ל להיות בקדושת ארון, מ"מ
הא מפורש בכורסיא שהוא כסא שמניחין עליו הס"ת
להרמב"ם פ"י מס"ת ה"ד ולהש"ע סימן קניד סעיף
ג' שרק משום שלפעמים נותנין עליו הס"ת בלא
מטפחת הוא תשמיש קדושה ובל"ז היה לו רק קדושה
דביהכ"נ, ואף בארון גופיה איתא בקצ"פ ב' בני העיר
סימן ב' לירידת דמלכישין הס"ת במטפחת ומעיל הוי
הארון תשמיש דתשמיש וכן משמע מכ"מ שם שלא
חילק בין כסא לארון, ואף להג"ר י"ד סימן רפ"ב
ס"ק כ"ח דדיק מלשון הש"ע סעיף י"ב שכתב והארון
המגול שמוניחין בו ס"ת אע"פ שאין מניחין בו
ס"ת כשהוא ליבדו אלא כשהוא בתיק, דבתוכו לעולם
הוא תשמיש קדושה אף כי אין מניחין בתוכו לעולם
בלא תיק ומטפחת ואפ"ה אמרינן דתשמיש הוא ורק
אכסא שמניחין עליו צריך לזה שלפעמים מניחין

ש"ת

חלק ב - סימן ע"ב

מהרש"ם

כל מי שיראה וע' במגלה (דף כ"ז ע"ב) חי הכי קדשמינו לכולהו שבילי דנהרדעא שאין לך ד"א שלא התפללו בהן עובדי דרכים כמ"ס רש"י שם ואף דש"ס"ה שהוא חפלת יחיד כמ"ס בהגות ב"ח (דף כ"ז) הרי בנ"ד אין מתפללין שם כלל וחדע דאם יומא לאסור איכ' יחא חסור לקהל לשנות ולעשות להם דרך אחר כשירו הקהל ומעשים בכל יום להפוך ועוד דכיון שיקנה ממעות אותה העיר שאין דרך לגדל ממק"א איכ' הרי בניהכ"נ של טרסיים שמכרוהו לר"א ועשה בה כל לרכיו כדא' במגלה שם משום דלוינו עבדוהו לזכ"ש בזה. ולכן הדבר פשוט שאין בזה שום חשש אלא דכיון שהוא של רבים ויש לכל א' זכות לדרך לעשותו בהסכמת כולם דלא גרע ממילך שהחז"ר ומכ"ס הכא שהוא שלהם ממש וכל א' יכול למחות וע' ב"ן רפ"ג דמגלה דבמקום שחומר למכור אף שיש נשים וקטנים נרשט לכה"ע למכרו דהקהל כאפטורפסין שלהם ע"ס מ"ס נשם הנאה בדין קרקע שהוא הקדש לעניים. והנלע"ד כתבתי:

רדב"ז

חלק ו - סימן ב' אלפים רפו

ש"ת

ותו דכתיב והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לקרשים, אלא כל קרש שזכה לינתן בצפון לא ינתן בדרום.

הכי נמי שהפרשיות זכו לינתן כפי סברת רבנו תם ובעלי שיטתו, לא ינתנו כפי הסברא האחרת.

והריני מסדר בעלי סברת רבנו תם אשר ראיתי, כדי שתדע עד היכן מגיע זלזול כבוד העושה כן: תשובת הגאונים, רבנו תם, רב שרירא גאון ז"ל, והרב הברצלוני ורבנו תם ובעלי הקבלה, ואמרו דבעינן הויות להדדי ויש להם בזה סוד, דבעינן כתיבתן על הסדר והנחתן בבתי הויות להדדי, ורבים זולת אלו.

ואני נשאלתי על זה והוריתי שהדבר מותר, ובאותה הלילה הראוני בחלומי שלא הוריתי יפה, וחזרתי בי ועיינתי בדבר וראיתי שיש בזה זלזול בכל גאוני עולם.

ולכן אני גוזר אומר שאסור לעשות כן מן הדין מהטעמים אשר כתבתי:

חמד

בבא קמא - דף ע"ב

חשוקי

כוסיות שבפמוטי שבת, האם יקפידו לא להחליפם בכוסיות החנוכיה

שבת שלא יחליפו אותם בנרות חנוכה, כי לכוסיות יש "משפט" שלא יחליפם, ואולי יש ללמוד מכאן שהכוסיות של שבת חשובות יותר כי בהם מקבלים פני מלך, לעומת זאת נרות חנוכה, יש בהם מעלת פרסום הנס, ועוד דבר שבת דוחה נר חנוכה, כמבואר במסכת שבת (דף כ"ג ע"ב) ואם כן אולי יש לכל כוסית משפט משלה להשאר במה שזכתה, וצ"ע. יש גם לחקור אם ראוי להחליף נרות שבת זה בזה, והנר שמרליקים אותו ראשון הוא עיקר המצוה.

והנה בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן קצ"ט) דן בדבר דרך שהובילה לבית העלמין, ורצו אנשי העיר להחליפה בדרך אחרת, ודן שם אם הדבר מותר, שהרי מקום זה זכה להיות דרך ואין לשנותו. וכתב דשאני קרשי המשכן שהם תשמישי קדושה ומעלין בקודש ולא מורידין, ואין זה שייך לתשמישי מצוה. ומה שכתב המג"א בהלכות ציצית, זוהי רק מדרת חסידות, וכן כתב המהר"י אסאד (ח"א סימן ג). ויעיין בבכורי יעקב (סימן תרל סט"ו) שכתב שבדברי המהר"ל שהמהר"ר היה מסמך את קרשי הסוכה כדי שלא לשנותן משנה לשנה, אינו דומה למשכן, דלצפון יש קדושה מיוחדת, שקרשי קדשים נשחטים שם, בציצית וקרשי הסוכה אין קדושה לצד זה יותר מאשר לצד זה, ולכן אפשר לשנות.

והצעתי את הרברים לפני מו"ח מרן הגר"ש אלישיב שליט"א ולא קיבלם, כי אמר שאין ללמוד מעצי המשכן או מנרות המנורה שיש בהם ענינים רמים ונעלים עד למאד, אמנם רבוחינו למדו גם לטלית לתפור לה עטרה כי ניכר מי הם הציציות שמלפנים ומי מאחור, כמו כן למד הירושלמי מהקריש לגבי כבוד הנכנסים לנשיא מי ראשון ומי אחרון, אבל אין לנו להרחיב כלל זה גם לגבי כוסיות שלא ניכרים זה מזה, יש עוד להוסיף דשאני כוסיות שאחרי השימוש בהם אפשר להשליכם או להשתמש בהם שימוש חול.

ומה ששאל אם מותר להקהל למכור להשר את הדרך אשר בו נושאים מחים לביה"ק כי רוצה לשלם הרבה ויש להם דרך אחר או דמי לקרשים שבמשכן שאמרו קרש שנתן בלפון וכו' : **הנה** ר"מ רמז לאס"ז כהובות (ד' כ') ולא מלאתי שם שום דבר אלא לדגל הדבר פשוט להסיר חזק דל"ש דבר זה רק בדבר שנקדשה למען בקדש ולא מורידין משאיכ' בדבר מלוא דק"ל כהמרדכי שהוא כס"ך יו"ד ס' רנ"ט סק"ל דתשמישי מלוא מורידין וע' מש"ז ח"א סוסי' קנ"ג מ"ס בזה ואף שהמג"א ס' ח' סק"ז נשם שליח הביא ד"ז לענין טלית הוא רק מדרת חסידות (וע' בר"ן כו"פ הבונה נשם ירושלמי לענין כניסה לבית הנשיא דמשמע להפוך אצל י"ל כמובן) ועוד דגם בדבר שנקדשה הרי ק"ל דמחזק של עיר אף שמתפללים בו נחמדות ומעמדות כיון דהוי באקראי בעלמא אין בו קדושה ומכ"ס בדרך שאין מתפללין בו ורק שושאין דרך שם את המחטים וברוב הימים הולכים שם דרך רשות

שאלת ממני מי שיש לו תפילין לדעת רבנו תם ורוצה לעשותם לדעת רש"י ז"ל אם יש בדבר חשש איסור:

תשובה אף על גב שאין בזה צד פיסול, שהרי אפי' לדעת רבנו תם צריך לכתוב אותם על הסדר, ואין המחלוקת אלא בסדר הנחתן בבתיים. מכל מקום יש בדבר איסור מצד שמזלזל בכבוד כל בעלי סברא זו, שהרי לדעתם התפילין כשרים ופוסל אותם ומורידין מקדושתן, ואין לך איסור גדול מזה.

והרי לענין ציצית שאין בו קדושה אלא מצוה לבד נחלקו רב ושמואל, דרב ס"ל אין מתירין מבגד לבגד, ושמואל אמר מתירין. אף על גב דק"ל בהא כשמואל, מכל מקום לגבי תפילין דאית בהו קדושה יש לחוש לדברי רב, דהא טעמיה משום בזוי מצוה. ואפשר דשמואל נמי מודה לרב בהא דאיכא בזוי קדושה, ואפי' לטלית אחר נאה מן הראשון אסור רב, וכל שכן בנדון דידן.

שאלה כוסיות שמרליקים בהם נרות שבת והם בתוך פמוטי שבת, האם יש להקפיד לא להחליפם בכוסיות הנמצאות בחנוכיה?

תשובה נאמר בתורה (במדבר ח א) 'ועש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה'. ופרש"י ויעש כן אהרן להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. והקשו המפרשים וכי זהו שבחו של אהרן, הכהן הגדול מאחיו, שלא שינה מצויו מפורש של הקב"ה? וביאר הגאון רבי משה נחום ירושלימסקי אב"ד קאמינקא (מתוך כתב יד הורסס במוריה ניסן תש"ן) ע"פ הגמרא במסכת מנחות (דף פ"ח ע"ב) שנחלקו התנאים והאמוראים לגבי הנרות שבמנורה האם הם באים מן הכיכר-דהיינו: שהמנורה והנרות נעשו מקשה אחת מן הכיכר, או שמא לא היו הנרות קבועים. ואמנם הרמב"ם (פרק ג בהלכות בית בחירה הלכה ו) כתב שהנרות קבועים במנורה. אולם האור החיים הקדוש מוכיח ודן מן הפסוקים שהנרות לא היו קבועים.

והנה נאמר בירושלמי במסכת שבת (פרק י"ב הלכה ג) אמר רבי אמי 'והקיימתי את המשכן כמשפטו, וכי משפט יש לעצים? אלא אי זה קרש וזה להינתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום. ולפי זה יומר אף כאן, שבאותו סדר שהעלה אותם אהרן בפעם הראשונה היה צריך להעלות לעולם, כמשפט סידורם הראשון, אף שמידת ותמונת כל הקנים שווים הם. ואולי לכך התכוון הפסוק באמרו 'ועש כן אהרן', שכוון והעלה נרותיה המיוחדים בכל יום, כדיוק בסדר שסידרם ביום הראשון, וזו כוונת רש"י 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה' מסדר הקנים, אלא כיוון ברות קדשו לסדרם בכל יום ויום בסדר שסידרם מתחילה. גם הנצי"ב בהעמק דבר (במדבר ח א) כתב כעין זה, ויעש כן אהרן, שלא הפך את המנורה לצד השני, אלא כמו שהדליק לראשונה, כך באותו צד המשיך להדליק לעד.

ואולי לפי דברי הגאון רבי משה ירושלימסקי זצ"ל נוהגת הלכה זו גם בנרות

השבת במלית גרול יש להלכה זו יסוד נאמן לקשור הב' ציציות שלפניו, אלא גם במלית קטן הנקרא „ארבע כנפות" ג"כ נכון לקשור הב' ציציות שלפניו.

(ח) **מתחלה** אשתיק לו דברי כ"ק אחריו
הגאור'צ ז"ל הי"ד צספרו שלחן
אש על דברי המנ"א (ס' ח' סק"ו) צסם השל"ה
יש לעשות עטרה מחכיבת משי לסיומן שאותן צ"ית
שלפניו יהי לעולם לפניו כמ"ש קרם שזכה להכתן
צלפון לעולם צלפון, וע"ז כ' כ"ק אחריו הי"ד ז"ל
וכתב צבכ"ע ס' תר"ל דאיו דומה למ"ש בירו',
לפון יש צו יותר קדושה שקדשי קדשים נשחטין
צלפון דוקא, אבל צ"ית שלפניו מהו קדושה
יתירא. ולענ"ד הי"ד יש קדושה צ"ית שלפניו שסם
בשעת התפלה לנד ארון הקדש, והצ"ית שלאחריו
הם נגד אחריו של אדם, וי"ל גמי עפי' מדרש צ"ית
שלפניו מרמזין על מ"ע ועשים אותם, וצ"ית
שלאחריו על מל"ת ולא תחורו וכו' ומ"ע מאהבה
ול"ת מיראה, וגדול אהבה מיראה זכר לדבר עדל"ת
(כמ"ש הרמב"ן). ולענ"ד להשל"ה הי"ד בקשור
חובי הצ"ית יקשור תחילה הצ' צ"ית שלפניו קודם
הצ' שלאחריו, ועל הנד ימין תחילה ואח"כ של שמאל
שלפניו, ובהר הימין ואח"כ השמאל של צ' צ"ית של
אחריו, עכ"ל הרי שלפי כ"ק אחריו הי"ד כן
שורה הדין נותן לקשור הצ"ית שלפניו תחילה ואח"כ
של אחריו. ועוד יש לי להוסיף על דברי כ"ק אחריו
הגאור'צ ז"ל הי"ד, דלשתי צ"יות שלפניו יש לכן
מעלה לגבי הצ' צ"ית האחרת כפי המפורש בשר"ע
ס' כ"ד ס"ה, כשמסתכל צ"ית מסתכל בשני צ"יות
לפניו.

(ג) **הנה** דברי הירושמי אלו, הם צנ"ס שז"ת
(פ"ב ה"ג) דאמרין הכס שהיו
רושמיין הקדשים שלא יתחלפו מצדדים לצפון ומצפון
לדרום ופריך הירושלמי ויחליף (למה הרושם יחליף
מרות זה לרות זה) ומשיי א"ר אימי והקמות את
המשכן כמשפט וכי יש משפט לעלים (דמשפט משמע
כראוי וקשוי וכי עץ אחד ראוי יותר מחבירו) אלא
איזהו קרב זכר להנחן בצפון (ופי' כמשפטו, כסדרו
הראשון כן תעשה כל הימים) יתכן בצפון (ששם
השולחן) דדרום יתכן דדרום (ששם המנורה).
העתיקו לשון הפס"ט, ומדבריו מובין בצלמא טעמא
אין אומרים שזכר לצפון יתכן בצפון אלא לפי שצפון
הי' השלחן ודרום הי' המנורה. אבל מוסבר טוב
ירושלים (על הגליין הירושלמי) מפורש דצפון איזא
טעמא לפי שקדשי קדשים שחיטתו בצפון וזה לשון
חשיב יותר משאר האלדים וע"כ נחקה דבדר דלמא
לי מקרא כמשפט חפ"ל משום מעלין קדוש ואין
מורידין. אבל אינו מובן כלל דכ"י לפון חשב משאר
רוחות אבל לדרום מה חשיבותו וצירושלמי אמרו
"דרום יתכן דדרום", וכן מלאתי שהקשה בתשו'
אמרי אש (אוי"ט סי' ז), ועי' ז"ל כהפני משה
דברדים איזא המנורה ולצפון אין אנו לריבין לומר
ששם השלחן רק רוח לפוגית חשב יותר משאר
רוחות כי שם ק"ק נשחטין, וכ"כ רש"י (מנחות ז"ט
ב' ד"ה המכניסין עומדין בצפון) פרש"י דכ"י שפיר
מילתא דאותן המסדרין יהיו בצפון קדושת לפון
חמירא, וכמו שכ' בצבורי יעקב (סי' תרל"ה כ"ו),
וב"כ רש"י בצוק סוכה (דף י"ו א' צמשה) כמו
שכ' בתשו' אמרי אש הבי"ל. ופלא שרש"י (צמס' כ"ה
ד"ה וחד להבשר) כ' דאין לצפון קדושה יותר משאר
רוחות רק קבוצת מקום בעלמא עיי"ש, ועיין גי'

הַיָּק עֲבָד וּלְפִי דְבָרֵי דְבָרֵי רַשִׁי אִינִי סוֹתֵימִס
וְעוֹלִים כְּכֹהֵן וְאַחַר חִפּוּס בְּסִפְרִים מִלְּאִחִי קֹת
מִדְּבָרֵי בְּשֵׁי אֲמָרִי יוֹשֵׁר (ח"א ס' ע"ט). וְיַעֲקֹב
קוֹשֵׁי הַטִּיב יְרוּשָׁלַם חֶפְקִל מִשּׁוֹם מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ,
לְעַמִּיד פִּשּׁוֹת דָּלָה מִלִּינֵי דִין מַעְלִין אֱלֹה כְּשֶׁמִּשְׁחָמֶם
בְּעַמִּינֵי לְדַרְבֵּן בְּקוֹדֶשׁ אֱלֹה מִחֲמַת שְׁהִי אֱלֹל אוֹ
בְּקֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ לֹא שִׁיךְ מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ אֱלֹה מִפִּי דִין
קֹדֶשׁ שׁוֹכֵה הִכְיִיתָן בְּזַפִּין כִּמְלִ פִּשּׁוֹת, אֲחִיכִּי מִלְּאִחִי
שִׁכַּל דְּבָרֵי כִּי בְּסִי חוֹרָה (אוֹרָה ס' מ"ב).

אבל נחתה פלח על הכבש"ע (ס' תר"ל ה"ל)
 דבדואי בעליה גדול ים לחלק העליון משפט,
 דכיון שזכה למעלה בראש אלל תפילין, משפטו להיות
 תחמד למעלה אלל תפילין, כמו אלל השלחן בלפון
 ואלל המורה שדדוס, ולפי דברי הטוב ירושלים
 והבכ"י שלפון ים חשיבות אנב דק"ק שחיטת בלפון
 והלא ראש האזרים הוא הראש ומכאן טעמה בשעת
 החליה דיון לרחוק הראש תחילה, וכן בתפילין
 בתפילין של ראש הן ד' פרשות כל פרשה ופרשה
 בפני"ע, משא"כ ביד הן הכל ביחד, וא"כ דין הראש
 כמוהו לז' לפון בביהמ"ק. לפי"ז בודאי מחסבה שבעליה
 גדול יקשרו הב' לזיוות שלפניו מתחלה ומחסבה
 שהימין תחלה ואח"כ של השמאל כי הימין חשיב
 מפורש בש"ע (ס' ז'). ולפי"ז י"ל דגם בעליה
 קטן דיון ותחן שיקשרו לזיוות שלפניו מתחלה ואלל
 הרלוותה של ראש תליון לפניו כמו הליזות, ומפרש
 בביסוקים שהרלוותה הימנית יכה תליו' עד המילה
 והשמאלית עד העצור (עיין בעבור ס' כ"ז בס"י ר"א
 יבשו"ע ס' כ"ז כ"א ובמפרשים שם), ועפ"י יכוד
 הבה"ק יכה הרלוותה הימנית עד עיבורה והשמאלית
 עד החזה היינו עד לבו (עיין בבכ"ג ס' כ"ה אות
 ט"ע). וחי' והמכרי"ל הקפיד אפילו דרופי הסוכה
 שזיזן שזכה בלפון יתחן בלפון וכן כל הרוחות יפלא
 חמה הקפיד ע"ז. ואפשר שהמכרי"ל שבדואי יסן
 שבסוכתו ומעתה ה' מונחת בין לפון לדרוס (עיין
 בצמ"ס ברכות ה' ז' וש"ע ס' ג' ס"ו וס' ר"מ ס"א)
 ובמפרשים שם) וגם ה' מתפלל בחוכה והתפלל
 למחרה, היה הלדדים מזרה ולז' לפון ודרוס שראשו
 ה' מונח מקוים אללו (ואפשר שבסוכה אין לנקדק
 ע"ז ול"ת) או טעמה כמזכיר אחרים שזכה סוכתו
 בתחית לעומת סוכה דוד הגופלת ובכל לז' ולז' אטום
 כיוונת ונרלות שמה עיניו ממלרות ולבנו אטום
 מלחבין, וע"כ החמיר שלא לשנות קרשי הסוכה
 מלפון לדרוס וכיוצ"ב ודבן.

ושמעתי אומרים שם במזמור שיחין צפתה זכ יתנו לפתח זה ולא יחליפו אותה כעלוקחין אותה לבדוק מפתח לפתח אלול פתח שזכה במזמור זו יתן צפתה זה. ולא לאמנן שלא מפי רב מוחק בבורא, ואם ילא הדברים חמומים הם ואין לפסק יסוד ושורש בבורא, מה שלא מפי מהר"ל בודאי טוב וכוון וחוב קדוש עלינו לקיים גם אם אונינו מצוים הוראתו, כי : לנו גדול כמהר"ל, שכל פסקיו ומנהגיו מיוחדים דבריו קודם, אבל הבו דלא להוסף עליו. ואפשר : גומע שמע ועשה, דמזמור פתח על פיה הבית שחיב מדאורייתא ללא דעת שפתי שלימי מציב מדאורייתא כמו פתח בלא דלת ויבוי"צ' שם מחלקת הפוסקים יוציא "סי' סי' רפ"ו סי' וסע"ג ונכבד"ו מסכת הרורא ששמע.

(ה) **ומצאתי** צדקתי מחנה חיים (מבורה)
תנוה חז"ר"ה סי' י"ד) שזן
צדקת (לחמץ) של צדק"ל שנקבעו בתקנת
הצדק"ל ממנה מראשי הצדק"ל, והצדק"ל צדק"ל
שעקר מהם לתקום אחר כי לפעמים השמן או
החלב מטפף על צדק"ל צדק"ל צדק"ל וזו"ט ושאלו
אח"כ הלאו צדק מחנה חיים והצדק"ל לחסור צדק

חוקק ועוד דאסור לשנות מקומן מזה קרש שזכר
בנפשו עיי"ש, ועוד נאשל (במהדורה תליתא חזו"ח
סי' י"ד) בזה"כ שבנו מחדש והבער"ו לא ידעו
מחומר האיסור לננות הבימה למעלה סמוך
לחצרותיה ועתה מתחזקים אי שרי להם לעקור
הבימה ולקבעה באמצע ביה"כ דסוגא דלרעא חד
הוא עיי"ש. ולפענ"ד לא תיבעי בשאלה השני שבנו
הבימה נמננה שלא כדין בודאי שרי לשנות דאין לך
לירך גדול מזה לקבעה על מקומה הראוי לה באמצע
ביה"כ וכו' והוכיח המהר"ם שיק בראיות עולמות
שא"ל גם כדן הראשון מאחר שמשפיע שמן אל
העץ מהגרות (למחשפן) בגדיהם בגדי שבת
עיי"ש אין כך לירך גדול מזה לשנות מקומן למקום
הרשופטוף לא יורק נשום אדם, אבל בודאי מתחלה
לריכין הבער"ו לנסות לחסות הנקיים ונקיים שגג
(למחשפן) כדי שלא יעשפטו ואם א"א אז שרי
להסירן משם ולקבעם במקום שאין מענף הטיפטוף
בגדי הבער"ו. וחידוש גדול נמצא בחש"י בהצו"ק
דברי חיים (ח"צ חזו"ח סי' י"ד) שהעלה דלא
לאמרין קרש שזכר בנפשו אלא במחזור ולא
במטלטלין, ופלא שדבריו הם נגד דברי המג"א (סי'
סק"ו וסי' מ"ז סק"ג), ולא עוד אלא שסותר
דברי עצמו בח"א (חיו"ד סי' נ"א), ול"ע ומלוא
לוי"ש.

וּדְרֵשֶׁת חֵלֶק א' - פִּרְשֵׁת תְּרוּמָה וְחֻקְרַת

בענין מעלין בקודש ולא מורידין

והא דמעלין בקודש ולא מורידין דרש רבי כמנחות דף צט. מנלן דאין מורידין דאמר קרא ויקם את בריחיו ויקם את עמודיו, ויפרש"י שם ג' פשטים או משום דרישאו וספא דקרא ויהי לשון הקמה דאפי' בצחות הלשון לא הוריד ש"מ דאין מורידין, או משום דמשה הקים לבד ולא סייעדו אחיו הכהנים, או משום דכתב ויקם את המשכן דהיינו היריעות ולא הורידן כהקמת העמודים והאדנים כלא אחו היריעות בירו עד שהקים כלל עכו"ם.

(ג) "השו"ע הרב וכן הערוך השולחן שם סי' ח' שו"ע כתבו שהטעם ששמים עטרה לס' הוא משום דמלצין בקדוש ואין מורידין ושניהם ציינו למג"א ולש"ח, ולכאזי פלא כי טעמו של המג"א הוא משום הקשרים והקשרים אנו לומדים מכשפטן כנ"ל, ואין מורידין הוא מויקם משה והם שני ענינים נפרדים לגמרי.

ובאמת לפי הפשט השלישי של רשי שלא הוריד את היירעות למטה, הוא ממש כמו ענין הציצית, שהציצית שהיו למעלה לא יורד למטה, אבל לפי הפשט השני של רשי שהוא בהורדת קרושה ממש שכשמה התחיל בעבודה לא נתעסקו עמו כי כל אחד לעומת משה רבינו הוי יצידה קרושה לכאן ולכאן והבגד הוא מצוה אחת של ציצית מה לי למעלה ומה לי למטה, וכל הבגד הנין בו קרושה כדאית ברמב"ם פ"ג מציצית הל' ט' וז"ל, ומותר להיכנס בציצית לבית הכסא ולבית המרחץ ונפקו לו חוטי לבן או תכלת וזרקו הכאפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קרושה עכ"ל, ורק שלא היו מצותו בבויות עליו של מחמירם בכמה ענינים עיין שו"ע או"ח סי' כ"א ובטור ובבי"ט שם, ואיכ' כשישים את הציציות העליונות למטה אין הורדת בקרושה כלל, ואולי זה הוא סברת הארז"ל שלא הפקיד על זה.

ומה שנוגע למעשה מכל הנ"ל הוא לבאר מה שנואלתי צרף פעמים במי שהסיר מזוויותיו כדי לכודקן או הוא צרף להקפיד שלא יתעורבו ושכל אחד יגיע למקומו הראשון. ואם הטעם במשכנו היה דמלין להקפיד שהקשרים יהיו כמפשטן הוא משום דמלין בקודש ואין מורידין וכשנן הקרבן העדה בירושלמי שכתב דף טו: שם איהו קרש וזה להינתן בצפון יתכן בצפון, ופי' הקה"ע ששם השולחן, בדרום יתכן בדרום ששם המנורה ע"כ, וא"כ לבאר גם כפי' שלם להקפיד על זה כי חדר שולמים שם תורה לבאר יש לה חשיבות יותר מחדר שמבשלים בו או שיטנים בו, ואפילו הראד"ל שלא עמד בצניעות י"ל שכאן הוא יורה שיש להקפיד כי הוא דומה לקשרים ממש, ושאיני ציטט דמצוע אחת הוא כנ"ל.

ינתן בדרום ששם המנורה ע"כ, וא"כ לכא' גם כאן יש להקפיד על זה כי חדר שלומדים שם תורה לכא' יש לו חשיבות יותר מחדר שמבשלים בו או שישנים בו, ואפילו להאריך! שלא להקפיד בציצית י"ל שכאן הוא יורה שיש להקפיד כי הוא דומה לקרישים ממש, ושאני ציצית דמצוה אחת הוא כנ"ל.

אם מותר לשנות את מקום הנחת הנרות

סי' תרע"א

סעיף ז'. מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ואם אין מזוזה בפתח מניחו מימין עכ"ל.

עיינ בספר ברכת שמעון על המועדים בה' חנוכה (סי' תרע"א סעיף ז') שהביא מש"כ בשדי חמד (מערכת חנוכה אות ח') בשם ספר ויען אברהם, בשוכר בית בחו"ל דפטור ממזוזה כל שלושים יום, וחל חנוכה בתוך השלושים והדליק נ"ח בימין כדין מי שאין לו מזוזה בפתחו, ובתוך ימי החנוכה מלאו ל' יום וקבע מזוזה בפתחו, אז יעביר את הנ"ח לצד שמאל ואין בזה ממה שאמרו בירושלמי שבת (פרק י"ב הלכה ג') קרש שזכה להנתן בצפון אל ינתן בדרום וכו', דאדעתא דהכי הדליק מתחלה בצד ימין על מנת ליטלו ממקומו ביומא דמשלם זמניה דמזוזה.

וכתב שם בספר ברכת שמעון דיש להסתפק לפ"ז בזמן הזה שמדליקין בפנים ליד הדלת או בחלון הסמוך לרה"ר, אם יש קפידא אם התחיל להדליק ביום ראשון במקום אחד שלא ישנה ביום השני למקום אחר משום קרש שזכה וכו', כיון דכאן לא שייך לומר דאדעתא דהכי התחיל על מנת לשנות למחר.

והאריך שם בדברי הירושלמי דאמר דקרש שזכה להנתן בצפון אל ינתן בדרום, והביא את דברי המהרי"ל שם בשם מהר"ש שהיה מסמן למחיצות הסוכה כדי לראות סדר עמידתן שלא ישנה משנה לשנה, והמקור הוא מהירושלמי הנ"ל דקרש שזכה ליתן בצפון ינתן לעולם בצפון (הובא דברי המהרי"ל בא"ר סי' תר"ל ס"ק י"ז, ובאר היטב שם סק"ו).

וגם הביא את דברי המג"א בה' ציצית (סימן ח' סק"ו) שכתב בשם הש"ה שנהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן ציצית שלפניו שיהיו לעולם לפניו כמ"ש קרש שזכה להנתן בצפון לעולם בצפון.

אולם כתב שהעירו האחרונים דאין למד הש"ה לענין ציצית מהירושלמי דמיירי בתשמישי קדושה, והלא חלוקים הם בדיניהם, דתשמישי מצוה נזרקים, משא"כ תשמישי קדושה, והרי המרדכי (כפ"ק דב"ב) ס"ל דרק לגבי תשמישי קדושה אמרינן דמעלין בקודש ולא מורידין ולא בתשמישי

מצוה והובא בש"ך (יו"ד סימן רנ"ט ס"ק י"א), וא"כ אפי' להוריד מותר וכ"ש לשנות, וכן הקשה בס' תהלה לדוד בה' ציצית סימן ח' אות ב'.

אולם התהלה לדוד עצמו העיר מדברי הגמ' במנחות (דף ל"ט א') דאמרינן גבי ציצית שמתחיל בלבן וכשהוא מסיים מסיים בלבן דמעלין בקודש ולא מורידין ונשאר בצ"ע עיי"ש.

וגם על מש"כ המהרי"ל ראי' מהירושלמי דה"ה דאין לשנות הדפנות של הסוכה, הביא בשם הביאור הלכה (בסי' תר"ל) שכתב בשם הבכורי יעקב שלא ראה מי שחש לזה, ומפקפק על ראייתו ממשכן. ועיין בבכורי יעקב שדחה את הראי' שאינו דומה כלל להירושלמי, דבשלמא שם לצפון יש קדושה יותר שקדשי קדשים נשחטין בצפון דוקא ושלחן בצפון, וכן לדרום יש קדושה שמנחה בדרום, לכן אין מורידין מקדושה, אבל בציצית וברוחות הסוכה אין קדושה לאחת יותר מלחברתה לכן אין מקפידין לסמן עכ"ל.

ולכן מסיק בס' ברכת שמעון דלפ"ד הבכורי יעקב א"כ גם לענין נר חנוכה לא שייך הדין של קרש שזכה להנתן דאין שום הבדל אם נדלק במקום זה או במקום אחר, וא"כ מותר לשנות הנרות מחלון לחלון יעו"ש.

(ב) מדברי החת"ס מוכח דלא ס"ל החילוק ש' הבכורי יעקב

והנה מדברי החת"ס מוכח שהבין דהדין של קרש שזכה בצפון אינו מטעם שמוריד מקדושתו, אלא אף באופן שאינו מוריד מקדושתו אין לשנות, דבשו"ת חת"ס (חלק או"ח סי' כ"ח) נשאל לענין בית הכנסת שהרחיבו בנינו ורוצים לשנות את הבימה להעמידה בסוף ביהכ"נ סמוך לארון הקודש ולא באמצע כמו שהיתה מקודם, (וטעמם שיהי' רווח יותר בביהכ"נ מאשר תעמוד באמצע), וכתב שאסור לשנות דאיתא בפסיקתא והקמות את המשכן כמשפטו וגו' אלא קרש שזכה להנתן בצפון לא ישתנה ליתנו לדרום, ומכאן פסק מהרי"ל ללמוד מזה לקרשים שעושים סוכה עכ"ל.

מבואר דלא ס"ל החילוק ש' הבכורי יעקב דשאני קרשי המשכן

דלצפון הי' קדושה יותר, דהרי בבית הכנסת לא שייך האי טעמא, ועוד אדרבה הלא היו רוצים לשנות הבימה בסוף ביהכ"נ סמוך לארון הקודש שקדושתה יתירה, ואפ"ה כתב שאין לשנות.

ועיין עוד בשו"ת חת"ס (או"ח סימן מ"ג) הביא את דברי תשובת ה"א ש' שהתיר להסיר דיו מאות שהגיה בס"ת כדי שתתייבש מהר ולית ביה משום אכחושי מצוה, וכתב על זה החת"ס ובלבד שלא ישתמש עם הדיו לדבר חול, וכן הסכים בנקודות הכסף ובבני יונה שם, ואולי יש להתיר לשום הקולמוס הלחה ההיא לתוך הדיו שלו והטיפה שבקולמוס תתבטל ממילא ברוב הדיו ולית ביה משום בטול איסור כה"ג ועדיף טפי ממה שישליכה לאיבוד, אבל לכתוב בו להדיא "אפילו דבר קודש אפשר דלא שפיר דמי דלא גרע מקרש שניתן בצפון שלא יתנו בדרום" עכ"ל.

הרי ס"ל שאין לקחת דיו מאות של ספר תורה ולכתוב בו אות אחרת בס"ת מטעם הדין של קרש שזכה בצפון, ולא חילק בין אם כותב בו דבר שקדושתו קלה או שקדושתו שוה, מוכח דס"ל דהדין של קרש שזכה בצפון אינו מטעם שמוריד מקדושתו, אלא אף בלי הורדה מקדושתו אסור לשנות מקומו, [ועיין בספר אניה דיונה הלכות ס"ת סי' רע"ד דף נ"ה ע"א שכתב על עצם דברי החת"ס דל"ש בזה ענין קרש שזכה בצפון].

(ג) מבאר דיש מקום לדון דגם בנ"ה שייך ד"ז של קרש שזכה להנתן בצפון

אך יש לדון דגם לענין נר חנוכה שייך דין זה של קרש שזכה להנתן בצפון, וגם הבכורי יעקב יודה בזה, דיש להסתפק לענין הפתילה שהדליקו בה ביום הראשון, אם צריך להדליק בה את הנר הראשון בכל ימי חנוכה, וכן שאר הפתילות אם אסור לשנות את מקומם דבכה"ג י"ל דגם הבכורי יעקב מודה ששייך הדין של קרש שזכה בצפון, דהא כל טעמו שדחה את הראי' מהירושלמי הוא משום דברוחות הסוכה אין קדושה לצד אחד יותר מצד השני, אבל בנרות חנוכה בודאי שהנר הראשון הוא עיקר המצוה ויש בו יותר קדושה מהנרות הנוספים שהם רק להיזרזר, וכמבואר

הרי שמוסיף בקדושתו במה שמניחו במקום הנר הנוסף.

אך כל זה רק לדעת הבכורי יעקב שטעם הדין של קרש שזכה בצפון הוא משום דמעלין בקודש ואין מורידין, ולכך באופן זה שעי' שמשנה מקומו הוא מעלה בקודש שרי. ואדרבה אילו לא ישנה את מקומו הוי מוריד בקודש, ולא מתקיים הדין של קרש שזכה בצפון.

אבל לדעת המהרי"ל שאינו מטעם הורדת קדושה, ואף בסוכה שאין קדושה ברוח אחת יותר מחברתה ג"כ ס"ל רשייך הדין של קרש שזכה בצפון, יש להסתפק כשעי' שינוי המקום יהיה תוספת קדושה, אם נדחה משום כך הדין של קרש שזכה בצפון.

(ט) **אם במזוזות** שייך ד"ו שלא להחליף מחדר א' לחדר אחר

ויש להסתפק כשמורידין המזוזות כדי לבדוקן אם יש להקפיד להחזיר כל מזוזה לאותו חדר שהי' בתחלה, או א"צ להקפיד בזה, ונראה דלדעת המהרי"ל והשל"ה דאפי' כשאין שינוי בקדושה כגון ביציאת או בדפנות של סוכה נאמר הדין של קרש שזכה בצפון, א"כ ה"ה במזוזה יש להקפיד שלא להחליף ממקומו, ואדרבה מזוזה חמור מדפנות של סוכה דהוי עצם הקדושה, אבל לפ"ד הבכורי יעקב דהיכא שאין שינוי בקדושה לא שייך הדין של קרש שזכה בצפון, א"כ ה"ה במזוזה אין להקפיד משום דהקדושה של המזוזה שיהיה בכל הפתחים.

ומצאתי בס' אניה דיונה בה' מזוזה (סימן ר"צ) שכתב דזה פשוט דמזוזה שהיתה קבועה בפתח הבית, אסור לקבוע אותה בבית התבן ובית האוצרות, והביא רא' מדתנן בשקלים (פ"ו מ"ד) וא' של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין, א"כ ה"ה במזוזה שניתנה מתחלה במקום נוי והדר אסור לקבוע אח"כ בבית הבקרים מקום מלוכלך ואינו מהודר, מבואר מדבריו דבבית עצמו אין קפידא לשנות מחדר לחדר אחר, [ואפשר אם יש לו חדר מיוחד שלומוך בו, ויש בו ספרים חשובות אותו חדר מקודש ומהודר יותר], ועכ"פ נראה דאם יש לו חדר שחייב רק מדרכנו או מספק כגון שאין בו ד' על ד' או שאין בו דלת וכדומה יש להקפיד שלא להחליף מחדר שמחוייב מדאורייתא.

חייב, אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכן כתבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו, וכתב הרמב"ם בפיהמ"ש וז"ל כי קרשי המשכן היו עשרים מצד צפון ועשרים מצד הדרום וח' מצד מערב, ותכלית מה שהיו מונין שם כ' והיו כותבים על הקרש הראשון בצדו האחד א', ועל הקרש השני ב', וכך היו עושין עד הקרש האחרון שהיו כותבין עליו כ' וכו', ופירוש בן זוגו חבירו רוצה לומר שהוא לצדו בסדר עכ"ל.

הרי מפורש ברמב"ם שצריך להניח כל קרש במקומו ואין לשנות אף באותו הדרום, מדכתב שהיו כותבים על הקרש הראשון א' ועל השני ב' עד כ', ולא כתבו על כל הקרשים שבאותו הצד אות א', מוכח שלא היה הסימן רק כדי שלא יחליפו מצפון לדרום, אלא גם באותו הצד עצמו אסור לשנות והקרש שזכה להיות ראשון מוכרח להשאר כן תמיד. וכן כולם.

ובן מבואר בפסקי הרי"ד (לרבינו ישעיהו דטראני שם) שכתב לידע איזה בן זוגו כדי שיושיבו קרש אצל קרש ולא יתחלף להם.

ובן מבואר מדברי המאירי בחידושיו לשבת (דף ע"ג א) שכתב הכותב שתי אותיות שכן היו כותבים בקרשי המשכן לידע איזה בן זוגו, א' בזו וב' בזו, ואין האחת סימן אלא הסמיכות בת זוגו אצלה שכל עצמו של רושם אינו אלא לידע איזו היא בת זוג לחברתה עכ"ל, מבואר שלכל קרש היה מקום קבוע ובן זוג קבוע, ועל כרחך שכל הקרוב יותר למנורה או לקודש הקדשים מקודש יותר, ועיין תפארת ישראל על משניות שבת (פ"ב משנה ג' אות כ"ז)

וא"כ ה"ה לענין נר חנוכה אין לשנות מקום השמן והפתילות, והשמן והפתילה שהיו בטפח הסמוך לפתח שהוא העיקר צריך להשאר כן כל שמונת הימים.

(ה) **מבאר** שאתם הנהגים להחליף מהנר הנוסף מותר לשנות מקום השמן והפתילה של הנר הראשון

אך מ"מ נראה דאותם הנהגים להחליף כל יום מהנר הנוסף וכפסק השו"ע (סי' תרע"ו סעיף ה') מותר להם לשנות מקום הנחת השמן והפתילה של הנר הראשון, וביום השני להניחו במקום הנר הנוסף וכן בכל לילה, דהא מכיון שלדעה זו הנר הנוסף הוא הנר העיקרי,

ברמ"א (סי' תרע"ד ס"ד) שכתב שנהגו להחמיר שלא להחליף אפי' מנר לנר, מהאי טעמא דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד, והשאר אינו למצוה כל כך עכ"ל.

ולפי מה שכתב הגר"א (בסי' תרע"ו סעיף ה') שיש להתחיל להחליף מהנר שבטפח הסמוך לפתח שהוא עיקר המצוה וזה עדיף ממעלת כל פינות לימין עי"ש, א"כ יש בו יותר קדושה גם מחמת שהוא הנר העיקרי וגם מחמת שהוא מונח בטפח הסמוך לפתח שהוא המקום שצריך להניח לכתחלה נר חנוכה.

ובשלמא הכוסות שבהם מניחים השמן והפתילות לא שייך בהם הדין של קרש שזכה בצפון דהא מותר להשתמש בכוסות אף לתשמיש חול, וכ"ש שמותר להחליף בהם נר שאינו עיקר המצוה, אבל הפתילות שאסור להשתמש בהם תשמיש חול שייך הדין של קרש שזכה בצפון.

ובן לענין השמן הנוטר בנר שמוסיף עליו ומחליף למחרת, יש לדון אם צריך להקפיד שלא להחליף את מקומו, ובשלמא אם כבה הנר לאחר שדלק חצי שעה, והנותר לא הוקצה למצותו כדאייתא בשו"ע (סי' תרע"ב ס"ב) ובט"ז ובמ"ב שם (סק"י), וכ"כ המג"א (בסי' תרע"ז סק"י) עי"ש, י"ל דלא שייך בזה דין קרש שזכה בצפון, דהלא מותר להשתמש בו אפילו תשמיש חול, כ"ש שמותר להשתמש בו לנר שאינו עיקר המצוה.

אבל באופן שכבה הנר בתוך החצי שעה, ונותר שמן שהוקצה למצותו ואסור להחליף בו נר של חול, שייך הדין של נר שזכה בצפון.

ולכאורה יש לומר דבכה"ג לא שייך הדין של קרש שזכה בצפון, דרק לשנות מצפון לדרום או מדרום לצפון אסור, אבל באותו הרוח אין להקפיד ומותר לשנות קרש אחד מהשני, וא"כ ה"ה לשנות מקום הנחת הפתילות והשמן של נרות חנוכה שכולם מונחים ברוח אחת אין איסור, וכ"כ בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' ע"ט) לענין קרשי המשכן ודייק כן מהירושלמי שאמרו רק קרש שזכה בצפון לעולם בצפון, אבל צפון גופא אין קפידא אם משני הקרש אף שמתחלה עומד סמוך יותר לשלחן וע"כ דכל הרוח חשוב כמקום אחר עכ"ל.

אך מדברי כמה ראשונים מוכח דאין לחלק בכך, דהא איתא במשנה שבת (דף ק"ג) דהכותב שתי אותיות

רשימת השיעורים - שנה ראשונה:

קיום הבטחות	התחלה בתפילה ובמצוות	יב	התחלה בתפילה ובמצוות	יב	התחלה בתפילה ובמצוות	יב
תמימות בספירת העומר	תפילת מוסף	יג	תפילת מוסף	יג	תפילת מוסף	יג
קטן שהגדיל	נדר צדקה במחשבה	יד	נדר צדקה במחשבה	יד	נדר צדקה במחשבה	יד
לא בשמחה היא	יצאה מארץ ישראל	טו	יצאה מארץ ישראל	טו	יצאה מארץ ישראל	טו
פדיון בן בספיקות	קידוש ה'	טז	קידוש ה'	טז	קידוש ה'	טז
זו בברכת כהנים	מעשה שבת	יז	מעשה שבת	יז	מעשה שבת	יז
רות המואביה ודיני גרות	מאכלים עם מיני דגן	יח	מאכלים עם מיני דגן	יח	מאכלים עם מיני דגן	יח
תקיעות בעת צרה	שמירת כספים	יט	שמירת כספים	יט	שמירת כספים	יט
ברכת שהחיינו בציצית	גורל הגורל	כ	גורל הגורל	כ	גורל הגורל	כ
שבת הארץ	הצלת נפש בנפש	כא	הצלת נפש בנפש	כא	הצלת נפש בנפש	כא
כהנים בקברי צדיקים	טעויות בתפילת ר"ה	כב	טעויות בתפילת ר"ה	כב	טעויות בתפילת ר"ה	כב

רשימת השיעורים - שנה שנייה:

מדרש שקר תרחק	גדרי בל תשקצו	סא	גדרי בל תשקצו	סא	גדרי בל תשקצו	סא
וחי בהם קביעת רגע	צער בעלי חיים	סב	צער בעלי חיים	סב	צער בעלי חיים	סב
חמור מדינה לקידוש	ירושלם בשורה וברבנות	סג	ירושלם בשורה וברבנות	סג	ירושלם בשורה וברבנות	סג
ההנהגה בחולות הלכה	אלת - בירור גבול דרום א"י	סד	אלת - בירור גבול דרום א"י	סד	אלת - בירור גבול דרום א"י	סד
קבלה	אשו משום חציו	סה	אשו משום חציו	סה	אשו משום חציו	סה
חזקת כהונה	לא תחמוד	סו	לא תחמוד	סו	לא תחמוד	סו
אבן ה' אלקים	ברכת הגומל - לעוברי	סז	ברכת הגומל - לעוברי	סז	ברכת הגומל - לעוברי	סז
גורם פסולי	דרכים	סח	דרכים	סח	דרכים	סח
פנים חדשות	לא תגודדו	סט	לא תגודדו	סט	לא תגודדו	סט
תכלית בציצית בזמן הזה	בל תשחית	סט	בל תשחית	סט	בל תשחית	סט
תינוק שנשבה	מצות מעקה	ע	מצות מעקה	ע	מצות מעקה	ע

רשימת השיעורים - שנה שלישית:

גניבת דעת	טבילת כלים	קיא	טבילת כלים	קיא	טבילת כלים	קיא
ספיה לקטן	פתחית מסעדות ומכסות	קיב	פתחית מסעדות ומכסות	קיב	פתחית מסעדות ומכסות	קיב
אונאת דברים	בשעת הימים	קיג	בשעת הימים	קיג	בשעת הימים	קיג
קדושת ההרים וההרים	חמור נחמו עמי	קיז	חמור נחמו עמי	קיז	חמור נחמו עמי	קיז
תורה שבעל פה	עיקר וסל בברכות	קטו	עיקר וסל בברכות	קטו	עיקר וסל בברכות	קטו
נחת שבת	יחוד	קסז	יחוד	קסז	יחוד	קסז
מנין עשרה לדברים	חלק כרי - מצלמות וידאו	קסח	חלק כרי - מצלמות וידאו	קסח	חלק כרי - מצלמות וידאו	קסח
שבדקשה	בהלכה	קצ	בהלכה	קצ	בהלכה	קצ
נפילת אפים	ד.ב.א. בהל' עגונות	קצ	ד.ב.א. בהל' עגונות	קצ	ד.ב.א. בהל' עגונות	קצ
כניסת כהן לבתי חולים	אמונות	קצ	אמונות	קצ	אמונות	קצ
היוזא ראה	עני המהפך בחזרה	קצ	עני המהפך בחזרה	קצ	עני המהפך בחזרה	קצ
סתם יים	שלשה ספרים נפתחים	קצ	שלשה ספרים נפתחים	קצ	שלשה ספרים נפתחים	קצ

רשימת השיעורים - שנה רביעית:

מצות תוכחה	גורל בהלכה	קסב	גורל בהלכה	קסב	גורל בהלכה	קסב
גרופה וקטומה ושהיה	חיוב מנהגים כנדר	קסג	חיוב מנהגים כנדר	קסג	חיוב מנהגים כנדר	קסג
תליוהו וזבין	ירושלם הבת	קסד	ירושלם הבת	קסד	ירושלם הבת	קסד
משפט החרם	שהחיינו בין המצרים	קסה	שהחיינו בין המצרים	קסה	שהחיינו בין המצרים	קסה
למנות את ישראל	לפנים משורת הדין	קסו	לפנים משורת הדין	קסו	לפנים משורת הדין	קסו
נשיאת כפים בחול'ל	גנייה או מיחור	קסז	גנייה או מיחור	קסז	גנייה או מיחור	קסז
יום טוב שני	הפקד בית דין	קסח	הפקד בית דין	קסח	הפקד בית דין	קסח
לשמה ל'י' מכוונה	ביום תתן שכרו	קסט	ביום תתן שכרו	קסט	ביום תתן שכרו	קסט
חכם שאסר	הסגור גבול	קע	הסגור גבול	קע	הסגור גבול	קע
פינוי קברים	כתובת ספר תורה	קע	כתובת ספר תורה	קע	כתובת ספר תורה	קע
טורח דציבורא	אכילה לפני תקיעות	קעב	אכילה לפני תקיעות	קעב	אכילה לפני תקיעות	קעב

רשימת השיעורים - שנה חמישית:

שומע כעונה	כבוד ת"ח ורבותיו	רא	כבוד ת"ח ורבותיו	רא	כבוד ת"ח ורבותיו	רא
הלעיסה לרשע וימות	אמירה לנכרי	רב	אמירה לנכרי	רב	אמירה לנכרי	רב
חזרה בשבת	מראית עין	רג	מראית עין	רג	מראית עין	רג
אסמכתא	שעמאל ועשו	רד	שעמאל ועשו	רד	שעמאל ועשו	רד
רשלות ופואות	תפילה וקהל'ת בתעניות	רטו	תפילה וקהל'ת בתעניות	רטו	תפילה וקהל'ת בתעניות	רטו
אורחים בסעודת החג	סיום מסכת	רטז	סיום מסכת	רטז	סיום מסכת	רטז
'למנוחה' כחג השבועות	הלך אחר הנתבע	רז	הלך אחר הנתבע	רז	הלך אחר הנתבע	רז
להתברך בברכת כהנים	שעטנז	ריח	שעטנז	ריח	שעטנז	ריח
שכחה להדליק נר שבת	תפילת הדרך	ריט	תפילת הדרך	ריט	תפילת הדרך	ריט
מכונת אמת	היו דין לכך זכות	רכ	היו דין לכך זכות	רכ	היו דין לכך זכות	רכ

רשימת השיעורים - שנה שישית:

מסורת באכילת בעלי חיים	נישואין פיקטיביים	רסא	נישואין פיקטיביים	רסא	נישואין פיקטיביים	רסא
מוזיקה בזמן הזה	סיטת כהן מעל קברים	רסב	סיטת כהן מעל קברים	רסב	סיטת כהן מעל קברים	רסב
מוזיקה בבין המצרים וספיה'ע רג	עין הרע	רסג	עין הרע	רסג	עין הרע	רסג
מציל עצמו בממון חבריו	סיסה ביום התענית	רסד	סיסה ביום התענית	רסד	סיסה ביום התענית	רסד
דרכי האמור	מצות ישוב ארץ ישראל	רסה	מצות ישוב ארץ ישראל	רסה	מצות ישוב ארץ ישראל	רסה
בחקותיהם לא תלכו	זכר לחורבן	רסו	זכר לחורבן	רסו	זכר לחורבן	רסו
אשרי מי שעמלו בתורה	בית המקדש השלישי	רסז	בית המקדש השלישי	רסז	בית המקדש השלישי	רסז
ניון בתפילה וברכת כהנים	חיוב הוצאות משפט	רסח	חיוב הוצאות משפט	רסח	חיוב הוצאות משפט	רסח
מאסר - עונש או הגנה	אבידה מדעת	רסט	אבידה מדעת	רסט	אבידה מדעת	רסט
הוצאת דיבה	שילוח הקן	רע	שילוח הקן	רע	שילוח הקן	רע

רשימת השיעורים - שנה שביעית:

יוסקי שעבר עליו הפסח	בישולי נכרי	שח	בישולי נכרי	שח	בישולי נכרי	שח
רחיצה בשבת ובי"ט	קיום מצוות בממון אחרים	שט	קיום מצוות בממון אחרים	שט	קיום מצוות בממון אחרים	שט
ושבת הארץ	שי עולמות	שי	שי עולמות	שי	שי עולמות	שי
תלמוד תורה לנשים	טיפול בעציצים בשביעית	שיא	טיפול בעציצים בשביעית	שיא	טיפול בעציצים בשביעית	שיא
אין סומכין על הוס	גידולים בחממות בשביעית	שיב	גידולים בחממות בשביעית	שיב	גידולים בחממות בשביעית	שיב
חייל של תורה	הסכנתנות למען הוולת	שיג	הסכנתנות למען הוולת	שיג	הסכנתנות למען הוולת	שיג
פת נכרי	נקמה ונטייה	שיז	נקמה ונטייה	שיז	נקמה ונטייה	שיז

לסיוע בהקמת שיעורים חדשים

ולקבלת דפי עזר להכנת השיעורים

לתרומות ולהנצחות

ניתן לפנות:

03-6701171

info@olamot.net

עולמות

שיעורי תורה והלכה
בסוגיות אקטואליות

פרטים נוספים באתר:

www.olamot.net

• קרני שומרון • ראשון לציון • רמלה • רעננה • שעלבים • תל אביב • בתי ספר • ישיבות תיכוניות • מכינות קדם צבאיות • בסיסי צה"ל • ברלין • ונצואלה • ושינגטון • יוהנסבורג • לונדון • לוס אנג'לס • ליקווד • מקסיקו • ניו יורק • ניו ג'רזי • פריז • שיקגו • ציריך

אלון מורה • אלעד • בית שמש • בני ברק • באר שבע • בית א-ל • גבעת שמואל • גני תקווה • דימונה • חדרה • חיפה • טלו סטון • טלמון • יקנעם • ירושלים • כפר סבא • מודיעין • מורשת • מעלה אדומים • מעגלים • נצרת • נתניה • עינב • פסגות • פתח תקווה • צורן